

JURISTEN

NR 4 / 2022

WWW.JURISTEN.NO

Tema **Idrett og menneskerettigheter**

Rettsikkerhetsprisen til Lise Klaveness og Tromsø Idrettslag

Amnesty om idrettens politiske rolle // Idrettsjuss

Boikott som virkemiddel // Carsten Smiths juridiske maratonliv

Rett skal være rett. For ____.

Vi søker 10 advokater og advokatfullmektiger som vet svaret.

Bak hver paragraf er det historier om mennesker i møte med urettferdighet. Derfor startet vi HELP i 2005 med en visjon om å gjøre advokattjenester tilgjengelig for ____ gjennom advokatforsikring. Vi har kjempet for å endre loven – og vunnet – slik at alle kan få tilgang til advokat.

Søk stilling her

Innhold 4|22

6 Rettssikkerhetsprisen 2022

Lise Klaveness og Tromsø Idrettslag er årets vinnere.

8 Lise Klaveness

Fotballpresidenten kritiserte FIFA for VM-tildelingen til Qatar.

16 Tromsø Idrettslag

Øyvind Alapnes forteller om TIL sitt arbeid mot sportsvasking og samehets.

22 Amnesty

Frank Conde Tangberg om Qatar og menneskerettighetsbrudd.

26 OL-boikotter gjennom tidene

Flere mesterskap har vært rammet av boikott.

30 Idrettsjuristen

Espen Auberg er leder for Norsk Idrettsjuridisk Forening.

32 Hvor effektivt er boikott?

Idrettsprofessor Sigmund Loland har skrevet en rapport om temaet.

40 Rapport om samehets

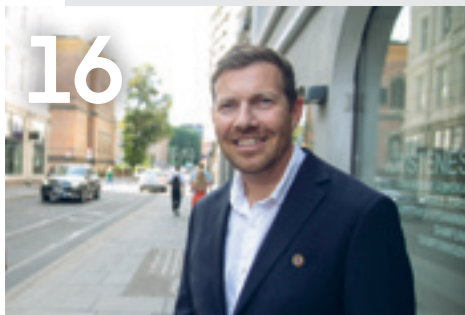
Observasjoner av hets mot samer øker desto lenger nord man kommer i Norge.

42 Carsten Smith

Forteller om sitt innholdsrike juridiske liv.

58 Tolga-saken

Krever tre millioner i erstatning for menneskerettighetsbrudd på vegne av Tolga-brødrene.

JUS DIGITAL

ENKELT, FLEKSIBELT OG LØNNSOMT

Over 500 timer med etterutdanning

Alle finner relevante kurs.

Min JUS gir oversikt over timer og kurs

Enkel kontroll over egen etterutdanning.

Rabatterte pris på årlige, fysiske kurs

Her møtes bransjen til fag og sosialt fellesskap.

Tidseffektivt og enkelt

JUS Digital er tilpasset en travel hverdag.

Økonomisk lønnsomt

Tar du to dagskurs i året, betaler du ca det samme for JUS Digital.

Ajourføringsforedrag

Alle temaer fra årlige kurs er tilgjengelige.

Ønsker du fordelene av en bedriftsavtale?

Vår kundekontakt Benedicte Granum svarer gjerne på dine henvendelser! Hun treffes på bg@jus.no eller 412 23 985.

Idrettspolitik og jus

Tema for denne utgaven, idrett og menneskerettigheter, tar utgangspunkt i at årets to mottakere av Rettssikkerhetsprisen er Tromsø Idrettslag og fotball-president Lise Klavenes. TIL er en viktig aktør i en holdningskampanje mot samehets, og har også arbeidet for å rette oppmerksomhet mot sportsvasking og brudd på menneskerettigheter i Qatar – der fotball-VM arrangeres i november. Lise Klavenes har også vært en sterk stemme inn i debatten om sportsvasking og fotball-VM, blant annet gjennom sin tale under FIFA-kongressen tidligere i år. Lenger ut i bladet kan du lese større intervjuer med prisvinnerne.

I debatten om skillet mellom idrett og politikk er det ulike meninger, men det kan uansett ikke være tvil om at idretten brukes politisk enten man vil det eller ikke. I vårt intervju med Amnesty-rådgiver Frank Conde Tangberg mener han at idretten ikke har forsvart seg nok mot å bli brukt politisk og at mange idrettsledere har stukket hodet i sanden i mange år. Det gjelder ikke minst for korrupsjonskulturen som har vært i det internasjonale fotballforbundet. Han mener idretten bør ta ansvar og etablere regelverk som gjør at idretten ikke brukes til sportsvasking. Når menneskerettighetsbrudd som begås er alvorlige – bør man unngå at autoritære regimer får bruke idretten til å skape positive assosiasjoner.

Økokrim-sjef Pål K. Lønseth tok i fjor til orde for boikott av fotball-VM, fordi han mener det er åpenbart at det var korrupsjon og bestikkelser i forbindelse med tildelingen av VM til Qatar. Korrupsjon må få en konsekvens, mener han, og spør seg om i hvilken annen bransje man kan se store penger være involvert i kontraktstildelinger – uten at det får konsekvens. Hvis Qatar-VM går som normalt, uten konsekvenser, vil det gi en økt risiko for at også tildelingen av fremtidige arrangementer kan bli utsatt for korrupsjon, mente Lønseth, og sammenliknet det med forholdene i næringslivet og korrupsjon i andre bransjer.

Nå klarte ikke Norge å kvalifisere seg, men har man likevel tenkt seg til fotball-VM i Qatar er det en del man skal være oppmerksom på. I Utenriksdepartementets reiseinformasjon om landet gjøres det oppmerksom på at «seksuelle relasjoner mellom personer av samme kjønn er forbudt i Qatar» og at man risikerer å bli arrestert og siktet. Under et punkt om utenomekteskapelige forbindelser heter det at «det er forbudt å bo sammen med, eller dele hotellrom med, en person av motsatt kjønn dersom en ikke er gift eller har nært slektskap til vedkommende. Man risikerer fengselsstraff og/eller bot og utvisning. Man risikerer også straffeforfølgning for utenomekteskapelig sex». Og dessuten: «Det må også utvises forsiktighet ved å poste informasjon på sosiale medier som kan bli sett på som fornærmende eller utfordrende for enkeltpersoner eller lokale og nasjonale myndigheter», opplyser UD.

Ole-Martin Gangnes
redaktør

Redaktør
Ole-Martin Gangnes
omg@juristen.no

Annonseansvarlig
Randi Huth Rogne – Storybold
randi@storybold.no
Tlf.: +47 995 20 500

Journalist
Tore Letvik
tl@juristen.no

Design / layout
Inge Martinsen – 07 Media
inge.martinsen@07.no

Journalist
Tuva Bønke Grønning
tbg@juristen.no

Tips redaksjonen
redaksjonen@juristen.no
mob. 48 24 83 52
www.juristen.no

Følg oss!

Ved adresseendring

Logg inn med ditt medlemsnummer på juristforbundet.no for å endre.

Andre – send ny adresse til
medlem@juristforbundet.no

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere eller forkorte innlegg.

Juristen arbeider etter redaktørplakaten og er en del av

Forsidebilde

Javad Parsa / NTB

Grafisk produksjon

Ålgård Offset As

Innsendt stoff til neste nummer må være redaksjonen i hende innen 10. oktober 2022.

Redaksjonen avsluttet 29. august 2022.

Utgiver

 JURISTFORBUNDET

Rettssikkerhetsprisen

til fotballpresident Lise Klaveness og Tromsø Idrettslag

Sportsvasking var årets nyord i fjor. Kanskje «sportsansvar» blir årets nyord i 2022, skriver juryen for Rettssikkerhetsprisen og hedrer to aktører i idretts-Norge de mener demonstrerer at ansvar for ivaretagelse av rettssikkerhet ikke er noe som bare kan overlates til staten og de profesjonelle aktørene i rettssystemet.

Ole-Martin Gangnes

Onsdag 21. september arrangeres Rettssikkerhetskonferansen og som vanlig skal årets rettssikkerhetspris deles ut. Juryen gir i år prisen til fotballpresident Lise Klaveness og til Tromsø IL. Sistnevnte får prisen for sitt samfunnsansvar lokalt, klubben er viktig aktør i en holdningskampanje mot samehets, og for sitt

arbeid for å rette oppmerksomhet mot sportsvasking og brudd på menneskerettighetene i Qatar – der fotball-VM arrangeres i november.

Lise Klaveness, president i Norges fotballforbund, har også vært en sterk stemme inn i debatten om sportsvasking og fotball VM i Qatar. Hennes tale under FIFA-kongressen i Doha i mars, fikk stor oppmerksomhet og hun tok et kraftig oppgjør med FIFA, kritiserte manglende åpenhet og tildeling av vertskapet for fotball-VM til Qatar.

Juryen for Rettssikkerhetsprisen skriver i sin begrunnelse at selv om det sentrale i rettssikkerhetsspørsmålet er statenes opptreden overfor borgerne, er også private aktører viktige for gjennomføringen og etterlevelsen av rettssikkerhetsgarantier. De peker på at såkalt «Corporate Social Responsibility» har fått større oppmerksomhet de siste årene og at privat initiativ bidrar til rettsstaten.

«Idretten er i en unik posisjon. Den kan opptre som et kraftfullt verkøy for å samle og engasjere folk på

tvers av landegrenser, religion, rase, seksuell orientering, politisk ståsted og sosioøkonomiske forhold når den mobiliserer i riktig retning», skriver juryen, som består av lagdommer Susann Funderud Skogvang, jurist og politisk redaktør Eirin Eikefjord, førsteamanuensis Anine Kierulf, advokat og tidligere justisminister Monica Mæland og advokat Jon Wessel-Aas.

Juryen skriver at internasjonal toppidrett tidvis er preget av maktmisbruk, politisk innblanding, korrupsjon og antidemokratiske strukturer.

«Internasjonal toppidrett er svært kapitalsterk og kan benyttes kynisk gjennom sportsvasking for å få oss til å tenke på andre ting enn rettsstatsidealer. VM i Qatar er et godt eksempel på dette», skriver juryen og viser blant annet til at Amnesty rapporterer at landet har satt menneskerettighetene nederst på listen over prioriteringer i forberedelsene til mesterskapet.

TIL

Når det gjelder prisvinner Tromsø Idrettslag, vises det til at klubben i

mange år har tatt samfunnsansvar lokalt. Tromsø Idrettslag var også den første profesjonelle fotballklubben i verden til å gå offisielt ut mot VM i Qatar og oppfordret Norges Fotballforbund til boikott.

I fjor høst lanserte klubben verdens første menneskerettslige fotballdrakt – der fargene fra det qatarske flagget har en innebygd QR-kode som peker til side Tromsø IL har laget i samarbeid med Amnesty International.

Når det gjelder lokalt engasjement har klubben lenge arbeidet for synliggjøring av det samiske, skriver juryen.

«Klubben var tidlig ute med skilting på samisk og flagging med det samiske flagget på Alfheim stadion. Klubben er også en sentral, og svært viktig aktør i en holdningskampanje mot samehets, og skal blant annet bruke det samiske språket på kapteinsbind», heter det i begrunnelsen, som peker på at det er av stor betydning at en idrettsklubb fronter en kampanje mot samehets.

Klaveness

Tromsø Idrettslag deler prisen med fotballpresident Lise Klaveness.

«På FIFA-kongressen i Doha i mars, holdt Klaveness, etter forslag fra den lille sportsklubben Trane i Bergen og mandat vedtatt på fotballtinget i 2021, en tale som sjokkerte hele fotballverdenen. Den imponerte og

Lise Klaveness. Foto: Thomas Brekke Sæteren

varmet juryen for Rettssikkerhetsprisen», heter det i begrunnelsen.

«I innlegget tok Klaveness, som Norges fotballpresident, et kraftig oppgjør med FIFA. Hun kritiserte diskriminering, manglende åpenhet, unnfallenhet overfor menneskerettigheter, korrupsjon, sendretthet i håndteringen av Russlands krig mot Ukraina og ikke minst deres tildeling av vertskapet for fotball-VM til Qatar», skriver juryen, som mener det er nå er «umulig å fortsette å overse at menneskerettigheter, likestilling, demokrati og fotballens kjer-

Øyvind Alapnes, daglig leder i Tromsø Idrettslag. Foto: Tore Letvik

neverdier ikke var i startelleveren ved tildelingen av VM til Qatar i 2010.»

«Det å ta et oppgjør med så mektige antidemokratiske organisasjoner og strukturer krever et særskilt mot. Det representerer en ekstraordinær risiko for etterfølgende sanksjoner og private belastninger. Klaveness har satt hensynet til denne risikoen til side. Hun har fremstått som et tydelig og uredde forbilde og forkjemper for menneskerettigheter og rettssikkerhet», mener juryen for prisen.

Book demo
på adviser.no

Få morgendagens løsning i dag

t: 33 48 43 00 • salg@adviser.no • adviser.no

Advisor247 Advokat
håndterer hele klientreisen.

Bransjens ledende fagsystem for lønnsom, effektiv og systematisk kjernedrift.

adviser

Fotballpresident Lise Klaveness går gjennom salen under FIFA-kongressen i Doha, etter å ha holdt den etter hvert mye omtalte talen. (Foto: AP Photo / Hassan Ammar)

Hedres som modig og uredd

– Stort å få en rolle i disse små og store kampene

Lise Klaveness fanget en hel fotballverdens oppmerksomhet da hun i sin tale under FIFA-kongressen i Doha blant annet kritiserte FIFA for VM-tildelingen til Qatar. Til Juristen snakker hun om hvordan både fotballen og jussen har fulgt henne nesten hele livet.

Tuva Bønke Grønning

Vi får tak i Rettssikkerhetsprisvinneren på tredje forsøk – da sitter hun i bilen i en garasje og er sikker på at ingen kan forstyrre henne etter en hektisk sommeruke. Assistenten har ferie og telefonen er full av henvendelser. Det har den vært siden talen i mars.

I den etter hvert mye omtalte talen til Lise Klaveness under FIFA-kongressen i Doha forteller hun om sin oransje fotball og hvordan hun tok den med seg overalt som barn.

– Det var to ting jeg var opptatt av som barn og ungdom – det var å bli fotballspiller og det var å bli advokat, sier Klaveness, som hadde oppfylt begge barndomsdrømmene innen hun fylte 30.

Allerede som liten var hun opptatt av ord og rettigheter, og hun forteller at hun ofte ble kalt «advokaten» av voksne fordi hun kverulerte og alltid stilte spørsmål ved det meste. Hva betyr det egentlig? Hvorfor er noen barn fattige? spurte hun i et brev som ble sendt til kongen. På skolen skrev hun at hun skulle bli høyesterettsjustitiarius.

– Jeg visste jo ikke engang hva det betydde, men jeg skrev aldri statsminister eller konge, liksom. Det hadde alltid med juss å gjøre. Jeg hadde ingen jurister i familien, men jeg var nok litt moralens vokter og hadde en naiv idé om at man kunne rydde opp i ting og redde verden, sier Klaveness.

Jussen som løsrivelsesprosjekt

Presidenten i Norges Fotballforbund beskriver seg selv om litt distré og veldig aktiv, og har alltid hatt mange jern i ilden, eller kanskje baller i lufta. Jusstudiene tok hun for eksempel fatt på rett etter videregående og spilte landslagsfotball gjennom hele studiet.

Da hun skrev masteroppgaven var hun proffspiller i Sverige, og også etter at hun startet som advokatfullmektig i Hjort i 2008 fortsatte hun i fem år som landslagsspiller og proffspiller.

– Det var selvfølgelig ekstremt, og jeg anbefaler egentlig ingen å

gjøre det. Jeg ville ikke klart det igjen, sier hun i dag.

Klaveness forteller at hun var veldig motivert for å få det til. Hun tjente penger på fotballen og kunne vente med advokatkarrieren, men var opptatt av å bevise for seg selv at hun kunne klare det.

– Jeg hadde blitt vraket fra landslaget tidligere og blitt veldig såret. Jeg var altfor emosjonelt knyttet til fotballen, og bestemte meg for at jobben min er å være advokat, mens i fotballen må jeg tåle å tape, jeg må ikke være avhengig av den på noe vis. Det var vel et løsrivelsesprosjekt, sier hun.

Jeg merker at jeg blir
veldig frustrert når det
bare er bakromssnakk
og lobbyvirksomhet

Da hun la opp som fotballspiller i 2012 hadde Klaveness derfor jobbet i flere år som advokat og dommerfullmektig og selv om det var vanskelig og sårt å slutte som fotballspiller, opplevde hun ikke noen krise med tanke på arbeidslivet som mange profesjonelle idrettsutøvere opplever når karrieren er over.

Selv tror Klaveness det for de fleste likevel er best å ta den støytten når den kommer og ikke sjonglere toppidrett, studier og full jobb slik som hun i de årene gjorde.

– Jeg hadde mine beste år da jeg gjorde dette. Jeg trente om morgenen, så var det rett i tingretten for rettsaker før jeg spant ut igjen på trening etterpå. Det var helt vilt, og det er jo ikke sann man skal ha det, men for meg, som har så mye energi og hadde så mye tankespinn rundt prestasjoner, så var det nyttig å tenke på klienter og andre, så fotballen heller kunne bli et fristed fremfor at jeg ble så selvfokusert på prestasjon.

«Friåret» etter studiene, hvor hun «kun» var fotballproff i Sverige bekreftet for Klaveness at hun hadde valgt riktig.

– Jeg likte det ikke, det ble rett og slett litt klaustrofobisk. Det er en kunst å finne ro til å hvile på dagen mellom treninger, og jeg mener og tror man bør det, men jeg fikk det ikke til. For meg var det bedre å jage på mer.

I dag opplever hun hverdagen som vel så intens, med hektiske dager som fotballpresident og tre barn hjemme.

– Det er intenst, som jo alle småbarnsforeldre har det. Det er jo helt skinnsykt. Den gangen valgte jeg å stå opp klokka 05 for å trene, og det gjør man bare hvis man er veldig motivert. Med barn må man opp klokka 05.

Frustrert av «bakromssnakk»

– Fotballen og jussen er to ganske forskjellige verdener, men er det ting du har lært et sted som et nyttig det andre?

– Jeg synes virkelig det. Jeg har vært veldig til stede og engasjert i begge verdener, så jeg ser det jo litt med de brillene. Jeg har alltid vært en fotballspiller som har vært opptatt av det samfunnsområdet jeg er en del av i fotballen, både når det kommer til kvinner og sportens rolle og betydning i samfunnet. Fotballen har sin helt egen plass og logikk.

På den andre siden opplever hun å ha med seg mye erfaring med lagarbeid og prestasjonsfokus fra fotballen inn i jobben som advokat.

– Du skal prestere når det gjelder for noen. Å være advokat, spille fotball og å jobbe på tv har noen fellesstrekk jeg trives med. Når det er live, så er det live. Du må være klar når fløyta går. Det er antakeligvis en drivkraft for meg. Det er jo bare en arbeidsform, men jeg er ikke noen laboratorieperson. Jeg liker godt å gå i dybden, men det må kulminere i noe som er helt åpent, sier hun.

Som leder og topplerer i fotballen har Klaveness mang en gang opplevd frustrasjon fordi hun gjerne

Fotballpresident Lise Klaveness på Ullevål Stadion.
(Foto: Javad Parsa / NTB)

vil skape en prosess som ligner på den vi har i rettsvesenet.

– Jeg merker at jeg blir veldig frustrert når det bare er bakromssnakk og lobbyvirksomhet. Det er jo en del av det, og det er nødt til å gjøres, men jeg vil at det skal ende med at man har en slags pro/kontra foran alle som er interessert, så man kan høre hva som vant frem og få mulighet til å mene noe om det, sier hun, og legger til:

– Men sånn er jo ikke medielogikken og alle systemer kan ikke fungere sånn alltid. Jeg synes likevel det er nyttig å tenke sånn.

Klaveness sier hun er opptatt av at makt er noe hun har til låns på vegne av andre, og at det er viktig for henne å hele veien si hva hun

tenker og hvorfor hun beslutter som hun gjør.

– Jeg har den dommerkappen med meg litt hele veien når jeg tar beslutninger, men alle andre rundt meg har jo ikke det, så jeg kan ikke bli for rigid i det heller. Vi lever i en uformell verden og det har stor verdi med relasjoner i fotball.

I starten opplevde hun det som uvant å reise til andre presidenter, bli kjent med dem og deres familier, men ser at det også har en verdi.

– Det er en annen verden. Man trenger ikke se på det som noe fælt, og det har jeg måttet avkode litt, sier hun.

– Det er en del av fotballen, men det er viktig å rette lyset på rettssikkerheten rundt maktforvaltning

også, så jeg føler i alle fall selv at jeg jobber som en jurist når jeg er fotballpresident.

Lønn og politikk

Til tross for en stor kjærlighet til både fotball og juss, har idrettsjussen aldri fanget interessen noe særlig hos Lise Klaveness.

– Jeg har ikke den store interessen for den tekniske idrettsjussen. Det er mer det mellom idrett, samfunn, politikk og rettigheter som har fanget interessen min. Dette med menneskerettigheter – det var jo egentlig det jeg skrev om til kongen som barn, sier hun.

Årene hvor hun jobbet med forretningsjuss har gitt henne perspektiver. ►

– Selv om jeg har jobbet med forretningsjus, så har jeg orientert meg mot at samfunnet må ha noe sekulære og forsøksvis objektive terskler for hva vi kan akseptere at andre må lide for at samfunnet skal gå rundt. Det har jeg også tatt med meg inn i fotballen, sier hun.

Klaveness peker på den forskjellen mellom menn og kvinner i fotballen som et eksempel hvor det er viktig å se ting fra flere vinkler.

Tidligere i august ble det debatt rundt lønninger etter at Hege Riise ble presentert som landslagstrener for kvinnene og det ble klart at hun får en lønn som er 3,33 millioner lavere enn herrelandslagstrener Ståle Solbakken.

– Jeg synes politiske prinsipper er avgjørende, men jeg blir gal når de politiske brillene dominerer totalt. Vi er en del av en konkurranse der fotballen har en egenverdi som ikke kun kan måles i politiske programmer. Jeg blir frustrert når det kommer rene politiske uttalelser om at treneren for kvinnelandslaget skal tjene likt som treneren for herrelandslaget. Jada, selvfølgelig, slik burde det vært, men slik er ikke verden ennå, og vi må gjøre det som er mest effektivt for å endre varig og for å ikke slakte ned melkekua. Det må være næringslivspolitikken i dette også, mener Klaveness, og fortsetter:

– Verden er som den er, og det må vi selvfølgelig prøve å forandre, men vårt formål er ikke å lage likestilling, men å spille fotball og konkurrere, og det gjør vi i to ulike markeder.

– Må reguleres på gode måter

Selv om Klaveness' forhold til fotball begynte med det hun kaller en «primitiv og emosjonell» interesse for ballen, har hun også hele veien vært opptatt av måten fotballen reguleres på.

– Det er viktig at det reguleres på gode måter, og hverken for mye eller for lite. Fotball er et veldig interessant økosystem der ting henger veldig sammen.

Hun peker på at det fra det dårligste breddelaget til de som vinner Champions League er et system som henger sammen. At et norsk lag i prinsippet kan vinne Champions League og at det fordeles penger gjennom hele pyramiden.

– Det er egentlig et mer sammenvevet fordelingssystem enn noe annet marked jeg kan komme på. Det er de samme overgangsreglene og de samme systemene. Hvis du vinner kan du rykke opp og videre i nye turneringer. Det er et rettslig system som er nødt til å ha stor autonomi for å kunne fungere. Det gjør det veldig interessant med utrolig mange problemstillinger.

Jeg visste det var viktig
å ikke skuffe supportere,
stakeholdere og meg selv
ved å bli for vag, ei heller
ville jeg kun være
opposisjonell

Bestilling av tale

Da Klaveness ble valgt som president i Norges Fotballforbund i starten av mars i år visste hun allerede om bestillingen fra et fotballting om å holde et kritisk innlegg på FIFA-kongressen senere samme måned.

– Det var en oppgave jeg visste jeg ville få, men tenkte ikke spesielt mye på det på valgdagen, forteller hun.

Klaveness har lenge vært opptatt av tildelingen av VM til Qatar og menneskerettighetsutfordringene i landet, spesielt knyttet til VM.

– Det er et personlig engasjement, men da jeg ble president møttes jo disse veiene. Jeg har vært veldig driven i det arbeidet i NFF fordi jeg har vært så engasjert.

Da hun litt over en uke før kongressen begynte å skrive på talen ble

det likevel en utfordrende prosess hvor hun underveis snakket mye med egne medlemmer, etisk komité, kretsledere, supportere og Amnesty for å fange opp signaler og meninger som også hun selv kunne stå inne for.

– Oppgaven var jo først og fremst å være kritisk til FIFAs tildeling av VM til Qatar, men så ble det også for meg et poeng å snakke om lederskap og ansvaret ledere har for å sikre at fotballen og den mest kyniske og økonomiske delen av fotballen bygges på noe som er bærekraftig, sier Klaveness.

At det skulle være et innlegg på vegne av norsk fotball og ikke bare henne personlig var en ting hun tenkte mye på.

– Jeg vet jo at jeg er kjempeopptatt av dette, men det har ingen verdi at jeg bare sier hva jeg mener.

Mottar Rettssikkerhetsprisen

Sammen med Tromsø IL mottar Lise Klaveness i år Juristforbundets Rettssikkerhetspris, hvor de legger vekt på nettopp talen som gjorde henne til et forbilde for mange verden rundt.

«I innlegget tok Klaveness, som Norges fotballpresident, et kraftig oppgjør med FIFA. Hun kritiserte diskriminering, manglende åpenhet, unnfallenhet overfor menneskerettigheter, korrupsjon, sendrekthet i håndteringen av Russlands krig mot Ukraina og ikke minst deres tildeling av vertskapet for fotball-VM til Qatar» heter det i begrunnelsen fra juryen som tildeler Klaveness Rettssikkerhetsprisen.

Juryen beskriver henne som «et tydelig og uredde forbilde og forkjemper for menneskerettigheter og rettssikkerhet»

Selv følte Klaveness seg verken som et forbilde eller modig da hun skulle opp foran kongressen. Hun kan ikke engang huske om hun var nervøs, bare veldig fokusert og målrettet.

– Kanskje hadde jeg mer en prosedyrefølelse, som om jeg skulle representere noe og noen vel

Lise Klaveness sjonglerte i mange år jusstudier og fotballkarriere. Her sammen med landslagsvenninne Marit Fiane Christensen. (Foto: Nicolai Prebensen)

vitende om at det ikke ville bli godt mottatt i rommet, tenker hun.

Klaveness forteller om mye motstand dagen i forkant. Selv hadde hun aldri verken vært på eller sett på en fotballkongress, og var ikke bevisst på at så mange i verden ville se talen.

– Jeg visste det var viktig å ikke skuffe supportere, stakeholdere og meg selv ved å bli for vag, ei heller ville jeg kun være opposisjonell. Jeg var veldig opptatt av den balansen, men trodde faktisk ikke at så mange over hele verden kom til å se på, sier hun.

Likevel manglet det ikke på advarsler i forkant, ifølge fotballpresidenten. Noen mente det ville kunne utgjøre en sikkerhetsrisiko for henne og familien, andre at hun

ville dumme seg ut eller fremstå arrogant da dette var hennes første oppdrag som president.

– «Folk vil kunne se på deg som en kvinnelig bikkje i beinet» fikk jeg høre. Mange av advarslene var nok velmente, men det var også noen som ville skremme meg. Noen var redd det ville bli dårlig stemning i salen og at det kunne bli kastet ting på meg. Andre tenkte mange ville reagere på en europeer som snakker om krig i Europa og bare tenker på sin del av verden, sier hun.

Andre stilte spørsmål ved hva som var poenget – ville hun bare bli populær i eget land? Dette vil jo ikke hjelpe. Da dagen nærmet seg florerte det ulike beskjeder og rykter om at taletiden var redusert og

Klaveness begynte å frykte at hun kanskje ikke ville få komme på talerstolen i det hele tatt.

– Til sammen gjorde disse tingene at jeg til slutt tenkte at «det får da være måte på». Jeg ble stri, som jeg jo kan bli når motstanden blir for stor. Det er en side jeg kjenner godt og et sted det er trygt for meg å være, forteller hun.

Så da hun endelig gikk opp foran kongressen tenkte hun at «folk får bare kaste – nå kan ingenting stoppe meg».

– Da hadde jeg den følelsen. Det er en følelse jeg er ganske komfortabel med å ha, men den kommer ikke av seg selv. Alt i forkant var veldig ubehagelig og det krever både selv-tillit og trygghet i at det du har tenkt ►

Lise Klaveness i aksjon under Tine Fotballskole Korsvoll. (Foto: Thomas Brekke Sæteren)

til å si er riktig, og motstand nok til at du blir forbanna. Så det var sånn det var.

Fortsatt henvendelser

Da Lise Klaveness gikk av scenen følte hun seg lettet, men også litt nedstemt. Ikke hadde hun fått øyekontakt med FIFA-president Gianni Infantino, og hun opplevde ikke et eneste nikk fra publikum i salen. Kanskje var det noen som klappet, men hun oppfattet det ikke som en applaus som gjenspeilet at noen var enige i det hun hadde sagt.

– De som satt foran så heller ikke på meg, så jeg gikk ned med en litt nedstemt følelse. En følelse av at jeg hadde sagt noe som var veldig viktig for meg, men at ingen hørte etter.

Det tok imidlertid ikke lang tid før reaksjonene begynte å komme. Presidenten i Honduras' fotballfor-

bund mente det var feil tid og sted, mens VM-sjef Hassen Al-Thawasi var skuffet over at Klaveness ikke hadde «bedt om et møte før dette besøket».

– Dere har ikke forsøkt å kontakte oss eller skape dialog før du tok ordet på kongressen i dag. Vi har alltid vært åpne for dialog eller konstruktiv kritikk, sa han.

Klaveness forteller at det også begynte å renne inn meldinger fra medier rundt om i hele verden.

– Det var først da jeg innså hvor stor denne plattformen er. Selv om kanskje ikke veldig mange sitter og ser på, så er det mye medier der, så hvis noe skjer er det raskt ute. Og sånn er jo fotballen: det er en veldig stor megafon, og derfor ønsker mange å bruke den. Men det overrasket meg veldig at dette nådde ut til så mange, sier hun.

– Den talen gjorde at jeg fikk mange fiender og ble en kjent figur i FIFA og UEFA på dag én. Jeg fikk også mange tilhengere da.

Etter talen i mars har oppmerksomheten rundt Klaveness fortsatt, og hun forteller at hun fortsatt får mye henvendelser både fra utenlandske medier, men også fra enkeltpersoner som har blitt inspirert av talen. Kort tid etter talen mottok hun også Fritt Ords honnørpris.

– Da jeg var på Utøya i sommer fortalte en jente at én i familien hennes hadde stått frem som lesbisk etter talen min og at den talen hadde vært viktig for henne før hun tok det steget. Og hun var ikke fotballinteressert i det hele tatt, forteller hun.

Kvinnelige sportsjournalister og fotballspillere fra Sør-Amerika har det også vært mange henvendelser fra.

– Dette er grupper jeg ikke hadde sett for meg at skulle se noe av seg selv i talen. Homofile og lesbiske spillere som på en eller annen måte er undertrykt av store systemer og som er veldig mye vanskeligere stilt enn i Norge tar kontakt.

– Jeg har lært veldig mye av disse samtalene om hva de har lest inn talen min. Bare disse samtalene i seg selv gjør at det var verdt det for meg. Det er stort å få en rolle i disse små og store kampene de har, som jeg i utgangspunktet ikke har noe med. At de lar seg inspirere av det jeg sa, inspirerer jo meg tilbake.

Pessimist på fotballens vegne

De gode tilbakemeldingene til tross, Lise Klaveness er opptatt av at kampen for de grunnleggende menneskerettighetene er en «dynamisk kamp vi alltid må holde gående», og innrømmer at hun er pessimist på fotballens vegne.

– Det er ingen lineær utvikling på disse tingene. Selv om vi synes at det er det i Norge, så er det bare å se på abortutviklingen i USA, og at det neste har med homofili å gjøre. Det er alltid de samme tingene som settes under press når et samfunn får det tøft og vi lever i en tid hvor menneskerettighetsorganisasjoner over hele verden stenges ned.

Fot fotballens del er Klaveness redd de ikke vil bli noe bedre, og at ledelsen i FIFA vil dra det enda mer i den retningen.

– Det bli mer Saudi-Arabia og Midt-Østen, og det i seg selv er jo greit – fotball skal spilles overalt og vi skal passe oss for å ikke bli diskriminerende, men dette med autoritære regimer og store mesterskap er vanskelig for demokratiske systemer, sier hun.

– Demokratiene må være modige, vi må være handlekraftige – vi kan ikke bli lammet av at vi er så redd for å ikke bli gjenvalgt. Hvis demokratiske ledere i idretten kneler og vi blir stående igjen med pengene fra autoritære regimer så er det ikke lovende. Det tror jeg vil skje

fremover, og det er klart at jeg ikke får løst det med noen tale, så man blir motløs noen ganger.

Klaveness ser likevel ikke kun mørkt på fotballfremtiden, for neste dag kommer tankene om at hun og NFF må jobbe konkret med det de kan.

– Selv om jeg er litt pessimist i denne sammenhengen, og det er vanskelig å se løsningene, så må vi likevel gjøre det. Alternativet er å ikke prøve, og det går jo ikke an.

– Men det krever at vi står samlet, og at ikke enhver håndtering av dilemma blir sett på som dobbeltmoral. Jeg synes jeg ser det litt i Norge: å stå på utsiden å peke, noen ganger en infam politisk korrekthet rundt komplekse avveininger. Dette fremmer ikke modig lederskap. Du må inn på manesjen og være med.

– Fotballpresident som sommerjobb

Rettssikkerhetsprisen andre vinner, Tromsø IL, oppfordret NFF til boikott av VM i Qatar, noe et ekstraordinært forbundsting stemte nei til i juni.

Fotballpresidenten selv synes det er vanskelig å ha absolutte uttalelser om boikott.

– Det er forskning på hvorvidt boikott funker eller ikke i ulike situasjoner, og det må vi ta med i vurderingen. Terskelen for å boikotte må være ekstremt høy. Fotball skal være et sted hvor man møtes på tvers av politikk, motsetninger og andre skillelinjer, sier hun, og fortsetter:

– Det er ikke mange scener jeg kunne stått på og snakket direkte til emiren i et land der homofili er forbudt på den måten jeg gjorde annet enn i fotballen. Dette med fotballfamilien blir innimellom litt latterliggjort, men jeg var veldig bevisst på hva jeg sa i innledningen: «dear footballfriends», det er noe jeg mener. Vi er der fordi vi er fotballvenner, så er vi uenige om veldig mange andre ting.

– Fotballen gjør at man reiser land og strand rundt for å være der,

og de må akseptere at jeg skal si kritiske ting. Så det med å ikke spille fotball i et land fordi homofili ikke er lov det mener jeg blir feil – vi må tilby fotball også til folk i land med styresett vi ikke liker. Men vi bør være ekstremt varsomme med å tildele VM, som er verdens største og mest attraktive arrangement, til land som ikke etterlever grunnleggende menneskerettigheter.

Hun mener altså det er en viktig forskjell på å spille fotball i et land og å tildele et av de største arrangementene i verden til et land hvor det er kjempestor risiko for alvorlige menneskerettighetsbrudd hvis det ikke ryddes opp i.

– Der kommer jussen inn igjen. Det er forskjell på det ene og det andre. Man må gjøre konkrete vurderinger og man må ha lederskap som både ansetter gode folk rundt seg og som har et godt kompass. Jeg tror man blir mer og mer servil og tannløs og opptatt av gjenvalg enn man var på veien opp ofte.

Selv tenker Lise Klaveness at hun er i presidentrollen midlertidig for å gjøre så godt hun kan en periode, før noen andre overtar.

– Tenker du at du skal tilbake til jussen?

– Ja, jeg gjør egentlig det. Jeg føler at jeg alltid vil være fotballspiller, noe jeg jo ikke lenger er, og at jeg alltid vil være advokat eller dommer. Jeg ser kanskje litt på dette som en sommerjobb, men føler absolutt at jeg skal hjem igjen på en eller annen måte til jussen, sier hun.

– Kanskje som leder i en juridisk sammenheng eller i domstolen. Det hadde også vært en drøm å få jobbet internasjonalt med juss på tvers av landegrensar.

Tromsøsupporterene Forza
Tromsø under en eliteseriekamp
på Alfheim Stadion. (Foto: Rune
Stoltz Berfinussen / NTB)

Utfordret sportsvasking i Qatar

Tromsø Idrettslag tok bølgen mot menneskerettsbrudd

– Den som sier man ikke skal blande idrett og politikk begår en idiotisk ansvarsfraskrivelse. Politikk har vært involvert i toppidretten fra dag én. Ingen bør komme unna med et så billig argument for å slippe å engasjere seg i kontroversielle saker, sier Øyvind Alapnes, daglig leder i Tromsø Idrettslag.

 Tore Letvik

Kraftsalven kommer fra Øyvind Alapnes, daglig leder i Tromsø Idrettslag (TIL). Den uredde fotballklubben er en av to vinnere av Juristforbundets rettssikkerhetspris i år, og Alapnes er en av mange i klubben som ikke venter og ser hva andre gjør i kontroversielle saker, men snakker rett fra levrå og aksjonerer målet når de opplever at urett begås.

Det gjorde klubben til gangs, den 26. februar i fjor. Den ble da verdens første profesjonelle fotballklubb til å gå offisielt ut mot VM i Qatar. Siden har de blitt hyllet for sitt mot, og opplevd en bølge av nasjonal og internasjonal anerkjennelse for å ta et så tydelig standpunkt for å markere at Qatars brutale håndtering av fremmedarbeidere ikke kan eller skal aksepteres.

Høsten 2021 lanserte klubben verdens første menneskerettslige fotballdrakt. Fargene fra det qatarske flagget er inkludert i en ny drakt med en innebygd QR-kode. Skanning av koden tar deg til en side Tromsø IL har laget i samarbeid med Amnesty International. På denne nettsiden belyses de omfattende menneskerettsbruddene i Qatar, og søkelyset rettes mot de kritikkverdige forholdene ved tildelingen av fotball-VM til Qatar. På siden finner man også rapporter fra Amnesty som viser hva som skjer på bakken i Qatar og generell informasjon om sportsvasking.

– Prisen gir et kraftig signal

Juryen bak utdelingen av Norges juristforbunds pris for rettssikkerhet og likhet for loven skrev blant annet følgende i sin begrunnelse for å gi prisen til Tromsø Idrettslag:

«Tromsø Idrettslags klare stillingtagen har utvilsomt bidratt til oppmerksomhet om sportsvasking generelt i det norske samfunnet og på situasjonen i Qatar spesielt.»

Juristen møter Øyvind Alapnes i Oslo i midten av august, under et besøk han gjorde i hovedstaden da alle daglige ledere og direktører i eli-

teserien møttes til en samling i norsk toppfotball.

– *Hva er reaksjonen på at dere får tildelt rettssikkerhetsprisen?*

– Da vi fikk telefonsamtalen som fortalte at vi har vunnet Rettssikkerhetsprisen, sammen med Lise Klavenes, fikk vi et bevis på at det vi har jobbet med det siste året har vært rett og viktig. Det er jo også et kraftig signal om at idretten, som vi har sagt hele tiden, har en forpliktelse til å bruke engasjementet man har rundt seg til å påvirke. Noe vi virkelig føler at vi har klart i dette tilfellet.

– Vi har skapt både nasjonale, og internasjonale bølger som har satt press på både myndighetene i Qatar og ikke minst FIFA i det her tilfellet. Vi er selvfølgelig veldig stolt av at vårt arbeid har blitt lagt merke til.

I juryens begrunnelse heter det videre:

«Ansvar i det store må bygges opp fra ansvar i det mindre. Tromsø Idrettslag har i mange år på ulike måter vist at de tar samfunnsansvar lokalt. De siste to årene har klubben også fått nasjonal og internasjonal oppmerksomhet for å rette oppmerksomhet mot sportsvasking og brudd på menneskerettighetene i Qatar.»

Stille spørsmål

– *Det er vel ikke noe man bare gjør uten videre, hvorfor valgte dere å gå ut mot Qatar slik dere gjorde?*

– Debatten startet i prinsippet ikke med oss, men vi la merke til at veldig mange sportsledere i nyhets-husene verden rundt begynte å stille spørsmål om hvorfor fotballen ikke tar et oppgjør med en urett som begås i Qatar. Vi så at også supportere kloden rundt gjorde det samme og begynte å bli mer og mer kritiske. Da følte vi, og jeg vil nesten si dessverre, at vi, som en liten klubb måtte gå ut på den måten vi gjorde, som den første profesjonelle fotballklubben i verden.

– Vi hadde jo egentlig håpet at det skulle være noen mye større aktører som oss som hadde banet

– Vi har skapt både nasjonale, og internasjonale bølger som har satt press på både myndighetene i Qatar og ikke minst FIFA i det her tilfellet, sier Øyvind Alapnes. Foto: Tore Letvik

vei, men likevel viste det seg at vi skulle bli ganske store der og da, sier Alapnes.

Han forteller om øyeblikket de gikk ut, og en nærmest ufattelig tid, etter at de gikk ut mot fotball-VM i Qatar.

– Det var 26. februar i 2021. Vi gikk ut med pressemelding om at vi ønsket en boikott av VM i Qatar – og fra den dagen, eller det øyeblikket, fra pressemeldingen gikk ut så tok mediekjøret av på en måte som vi selvfølgelig aldri før har erfart. Først med en nasjonal bølge med oppmerksomhet som varte i noen

Det var merkelig at det var oss, en liten fotballklubb, langt, langt mot nord som kunne oppnå noe slikt

uker – og så kom den internasjonale oppmerksomheten veldig.

– Det var merkelig at det var oss – en liten fotballklubb – langt, langt mot nord som kunne oppnå noe slikt. Men samtidig viser det at man kan aldri unnskyldes seg med at man er for liten til å tørre å si fra, og jeg tror vi på en måte beviste at det er mulig å si ifra. Man kan ikke skjule seg bak det at man er liten.

Juryen bak rettssikkerhetsprisen skriver videre i sin begrunnelse for å gi TIL prisen:

«Klubben oppfordret også Norges Fotballforbund til boikott av arrange-

mentet på grunn av landets omfattende brudd på menneskerettigheter. Tromsø IL har også samarbeidet med Amnesty International og en tidligere migrantarbeider i Qatar om en kampanje mot sportsvasking og menneskerettighetsbrudd i Qatar. De har fulgt opp med seminar om sportsvasking og informasjons- og holdningskampanjer.»

– *Hvordan kom samarbeidet med Amnesty i gang?*

– Amnesty har vært en bunnsolid kilde i forhold til det som skjer på bakken i Qatar, og rapportene de har kommet med er troverdige. Faktagrunnlaget er uhyre viktig. Mange journalister rapporterte om menneskerettighetsbrudd, noe som ble lest og hørt av mennesker verden rundt, men tallene og dataene som journalistene kom med om de brutale menneskerettsbruddene ble alltid revet i stykker av motstandere på den andre siden. Amnesty sine data var imidlertid veldig vanskelig å rive i stykker. Debatten fikk derfor mye større tyngde fordi vi brukte Amnesty sine tall og data.

– Da vi skulle lansere en tredje fotballdrakt så ville vi gjøre det sammen med Amnesty. Vi så også at når Tromsø Idrettslag, Amnesty og vi designet verdens første QR-kode-drakt, som ikke minst var viktig, så fant vi ut at de tre elementene sammen ga en utrolig slagkraft der ute.

– **Litt høye på oss selv**

– *Hvordan merket dere det?*

– Jeg må ærlig innrømme at vi var litt høye på oss selv etter den første bølgen som kom etter pressemeldingen. Vi var fulle av selvtillit, slik at da vi ferdigdesignet drakten med QR-koden, så visste vi at dette var noe fotballverdenen aldri hadde sett før, sier Alapnes.

Han forteller at det var god stemning hos Amnesty.

– Amnesty syntes dette var kult og gøy, men vi i TIL trodde definitivt at dette her kom til å spinne av på nytt igjen, og inviterte til pressekonferanse på vårt fotballstadion Alfheim. ►

Foto: Tromsø Idrettslag

Da alle nyhetsmediene kom, og TV2 var der live med nyhetskanalen da vi skulle lansere drakten, forsto vi at vi hadde rett i at vi kunne være litt høye på oss selv i forhold til at folk ville lytte til oss da vi skulle lansere dette her, og ja, det ble en ny bølge, sier Alapnes.

Han forteller at de da samtidig også følte at norsk fotball var mye mer på bølgelengde med Tromsø Idrettslag også.

– På dette tidspunktet var det avklart og definitivt at det norske herrelandslaget ikke hadde kvalifisert seg og at de ikke skulle til VM i Qatar. Vi følte at det da var lettere å stå bak våre budskap, og det ble samtidig vedtatt på fotballtinget en god del ting som fotballen må gjøre, og det føler vi at Lise Klavenes virkelig har gjort og at hun har tatt tak i dette og eksemplifisert det gjennom den talen hun holdt på FIFA-kongressen. Vi er veldig stolte av hva Lise gjorde, og den uredde måten hun gjorde det på.

– *Men i utgangspunktet var det dere som satte i gang noe, og fikk se at et førte langt frem?*

– Jeg tror, helt ærlig, at ingenting av dette hadde skjedd om ikke vi hadde gjort det vi gjorde 26. februar. Nå er vi en liten aktør i det her, og

Foto: Tore Letvik

det var heldigvis litt større aktører som tok over etter hvert, men vi er rimelig sikre på at det vi gjorde 26. februar var startskuddet på alt det vi har sett i ettertid fra ulike landslag som har markert med t-skjorter til debatter worldwide – til det som kom på tinget og som etter hvert førte til enda mer konkret action.

– Fargene fra det Qatarske flagget er også integrert i drakten dere laget?

– Ja, det er svært lite tilfeldigheter i den drakten der. Noen elementer i drakta må man lete etter for å finne, og noe er åpenbart. Og så klart også med QR-koden som tar folk til den nettsiden som vi og Amnesty laget som forteller om situasjonen på bakken i Qatar.

– *Hva slags spredning har fotball-drakta fått?*

– Man må se det i riktig perspektiv, og det er jo fra Tromsø Idrettslags sitt ståsted, så har vi aldri i historien solgt så mange drakter av noen vi har lansert før. Og det er jo veldig morsomt at folk over hele kloden har bestilt og kjøpt denne drakten, inkludert flere som er bosatt i Qatar.

– Det viktigste med drakten var nok symbolikken, fordi den er blitt nærmest vist i de fleste aviser verden rundt nå. Så godt som alle draktene vi fikk laget er utsolgt, og vi kommer ikke

til å lage flere av den. Men vi ser jo at vi, hvis det er en annen viktig sak å sette fokus på senere kanskje kommer til å lage en ny tredjedrakt, da vi ser at de har en potensiell slagkraft, hvis vi bruker de til å vise vårt standpunkt i aktuelle saker, sier TIL-lederen.

Ikke bare stå i skyggen

I juryens begrunnelse står det at Tromsø Idrettslags klare stillingstaken utvilsomt har bidratt til oppmerksomhet om sportsvasking generelt i det norske samfunnet og på situasjonen i Qatar spesielt.

– Ja vi tok klart stilling. Og som ofte når man gjør det innenfor idretten, og i dette tilfellet fotballen, så er det svært mange som kommer med at man ikke skal blande idrett og politikk. Vi mener det er en idiotisk ansvarsfraskrivelse. Fordi politikk har vært involvert i idretten fra dag en. Politikk er grunnen til at Qatar ville ha VM og politikk er grunnen til at de fikk VM, og de bruker VM ett hundre prosent for å oppnå en politikk.

– Vi må slutte å si det der, fordi det sies bare i et håp om at vi skal slippe å ta ansvar, og konklusjonen hos oss i TIL er at vi ikke bare kan legge oss i skyggen og si at idrett og politikk ikke skal blandes, når det faktisk er hva som skjer. Når Qatar bruker politikk for å få VM og ønsker å oppnå en politikk gjennom å ha VM, så må det finnes motstandere, og det kan ikke være noen andre enn fotballen selv.

Rettssikkerhetspris-juryen beskriver også Tromsø Idrettslags engasjement overfor samer, og skriver at klubben i mange år har arbeidet aktivt for synliggjøring av det samiske. Klubben var tidlig ute med skilting på samisk og flagging med det samiske flagget på Alfreid stadion. Klubben er også en sentral, og svært viktig aktør i en holdningskampanje mot samehets, og skal blant annet bruke det samiske språket på kapteinsbind, heter det i begrunnelsen som slår fast at hverdagsrasisme og diskriminering av samer er et stort samfunnsproblem.

– *Hvor viktig er det at dere engasjerer dere i disse sakene?*

– Vi mener det er svært viktig. Og ikke minst fordi vi ser at de gangene Tromsø IL har deltatt i debattene, og tatt stilling i debattene, så blir vi lyttet til på en annen måte enn når politikerne snakker. Vi ser at vi skaper ikke skyttergraver, og føler at vi skaper en mer riktig form for debatt, når vi deltar.

– Vi opplever også at vi er med på å snu mennesker til å faktisk forstå at det samiske folk har lov til å være lykkelige de også i vårt samfunn. Og det er ett eller annet problematisk med folk som blir plaget av at andre har det bedre. Fordi det plager ikke noen i Tromsø om det blir skiltet på samisk også. Det plager ingen om det samiske folket får det bedre, og det er det vi prøver å få fram. Vi engasjerer oss slik at de får sin rette plass i samfunnet og på den måten får det bedre, samtidig forsøker vi å statuere at det er ingen som får det noe dårligere av den grunn, sier Alapnes.

Inspirasjon

Han sier det til enhver tid også vil være politikk innenfor det samiske også.

– Som samene sier selv, så er det jo ikke sånn at det er full enighet hele tiden mellom det samiske folk heller, det er jo derfor de har et eget demokrati og et sameting og der får de også diskutere. Så har man jo lov til å være uenige i politiske saker, men det er noe annet å faktisk hetse og ikke anerkjenne det samiske folk. Det er den store forskjellen.

– *Er det noe dere ser i TIL, at det pågår hets mot samer?*

– Det skjer i samfunnet i Tromsø ja, og vi får jo vite det, men det skjer i Nord så vel som i Oslo. Så vi alle har et ansvar for å belyse og å bekjempe slik hets. Og vi ser at det hjelper, selv om vi også erfarer at vi på langt nær er i mål med det er arbeidet. Vi er klare på at vi vil ytterligere forsterke det i samarbeid med sametinget og andre aktører, sier Alapnes.

En ny rapport fra Norges institusjon for menneskerettigheter fra 2022, viser hvilket urovekkende omfang slik

hets har, selv i dagens Norge. I begrunnelsen for at Tromsø IL får rettssikkerhetsprisen står det følgende:

«At en idrettsklubb med makt, tyngde og positiv kapital fronter en kampanje mot samehets og hverdagsrasisme mot samer, er derfor av stor betydning. Det bidrar til å skape en positivitet rundt det samiske språket, kulturen og identiteten. Tromsø Idrettslag er på denne bakgrunn den ene vinneren av rettssikkerhetsprisen for 2022.»

Vi håper at vi kan være med å inspirere andre til å gjøre det samme.

Fordi det viser idrettens posisjon og mulighet

– *Gir dette dere inspirasjon?*

– Vi håper at vi kan være med å inspirere andre til å gjøre det samme. Fordi det viser idrettens posisjon og mulighet. Som igjen gjør at vi må ta et ansvar. Vi har en plikt – alle organisasjoner som har et høyt engasjement rundt seg har en plikt til å delta i slike typer saker. Når klubben snakker blir vi lyttet til, sier Alapnes som forteller at TIL tar slik hets på det dypeste alvor.

– Vi følger konstant nyhetsbildet, pluss at vi har spillere, ansatte og utrolig mange supportere av klubben som er samisk, så termometeren der ute har vi konstant og vi føler hele tiden på det som skjer. Det er ingen tvil om at det diskuteres i klubben og at vi til enhver tid diskuterer tiltak som kan gjøres. Det vi håper på er selvfølgelig å kunne skape varige tiltak, men vi ser også at «flash-tiltak» også kan ha en stor effekt, a la QR-drakten. At man gjør stunts som får mye oppmerksomhet.

Fest i Tromsø

På tidspunktet for dette intervjuet, i midten av august måned, var det

bare Alapnes og et par andre i Tromsø IL som var kjent med at klubben var en av to vinnere av rettssikkerhetsprisen.

– Slik må det være fordi vi er en klubb som står konstant i nyhetsbildet og har journalister som ligger på oss til enhver tid, slik at nyheten om at vi har fått rettssikkerhetsprisen måtte jeg vente med å spre til utdelingen av prisen finner sted, sier Alapnes.

På spørsmål om hvordan han tror det vil bli når han kan slippe nyheten løs blant klubbens over 1000 medlemmer, svarer han:

– Jeg deler nyheten med resten av klubben rett i forkant av at det blir offentlig kjent. Og det blir en stor glede å kunne fortelle dem da det er veldig mange i klubben som har stått bak dette arbeidet. Veldig mange som har engasjert seg, og støttet det. Det er klart at hovedvisjonen til Tromsø Idrettslag er å løfte pokaler på fotballbanen. Men jeg tror at den her prisen kommer til å henge nesten like høyt, og kanskje enda høyere for enkelte i klubben. Jeg tror det er utrolig mange i TIL og venner av hele vårt fotballmiljø som kommer til å være veldig stolte av klubben når vi skal motta den her prisen i Oslo i høst.

– *Blir det en fest i Tromsø da, når det er offentlig kjent at klubben har vunnet rettssikkerhetsprisen, og du og Tom Høgli kommer hjem igjen etter å ha mottatt selve prisen i Oslo?*

– Nå tyder jo alt på at vi i TIL ikke skal feire noe seriegull eller seriemedalje i år, selv om det begynner å gå bedre på det sportslige planet også. Så ja – jeg tror nok det er mange som vil mene at dette vil gi en god anledning til å lage fest. Og det å holde en fest – det får vi til i Tromsø, sier Alapnes som har et liv innen fotballen bak seg, blant annet som tidligere hoveddommer i eliteserien, og som styreleder i det som i dag heter NFF Troms, Troms fotballkrets, før han startet som fotballeleder i Tromsø Idrettslag 1. februar 2021.

– Idretten har ikke forsvart seg nok mot å bli brukt politisk

Amnesty har i en rekke rapporter sett på migrantarbeideres situasjon i Qatar, og har kritisert FIFA for å ikke ta ansvar. Idretten brukes politisk, enten man vil det eller ei, og må ta mer ansvar, mener Frank Conde Tangberg i Amnesty.

 Tuva Bønke Grønning

– Det har vært en generell diskurs fra idrettsledere og til dels utøvere hvor man har stukket hodet i sanden i mange år og sagt «vi driver med idrett, dette skal ikke være noe politisk». Man har nektet å anerkjenne det faktum at enten man vil det eller ei så blir idretten brukt politisk, sier Frank Conde Tangberg, politisk rådgiver i Amnesty.

Han trekker frem sportsvaskingsaspektet og når sanksjoner brukes for straffe et land som eksempler.

– Sportsvasking er et litt udefinert begrep, men er jo for eksempel når stater benytter seg av å være vertskap for store idrettsarrangementer, kjøp eller sponing av idrettsklubber for å avlede oppmerksomheten fra

menneskerettighetsbrudd og over på idretten, forklarer han.

Tanken er at det er bedre at folk snakker om de flotte idrettsøyeblikkene og de store stjernene i stedet for å snakke om det som står i rapportene fra menneskerettighetsorganisasjonene.

– Så på den måten brukes idretten. Idretten har ikke evnet, og kanskje ikke heller ønsket, å motsette seg dette ved at for eksempel ikke har gode nok regelverk som beskyttes mot dette, mener Tangberg.

Han peker som eksempel på at det finnes regler for hvem som kan eie klubber i Premier League, men at disse reglene ikke nevner menneskerettigheter.

– Betyr det at det ikke er noe menneskerettighetsbrudd som er grove nok til at du ikke er skikket til å eie en Premier League-klubb? Om du begår krigsforbrytelser – kan du fortsatt eie en Premier League-klubb? Ja, det er akkurat det som har skjedd når det i praksis er De forente arabiske emirater som eier Manchester City og Saudi-Arabia som eier Newcastle. Premier League har i disse tilfellene ikke forsvart seg nok mot å bli brukt politisk og til sportsvasking, mener han.

Boikott og sanksjoner

Et annet eksempel på at idretten brukes politisk er sanksjonene som har blitt innført mot Russland. Blant

Bygningsarbeidere utenfor Qatars Lusail Stadion, rundt 20 kilometer nord for Doha. Bildet er tatt i 2019. (Foto: Giuseppe Cacace / AFP)

annet besluttet Det europeiske fotballforbundet å flytte mesterligafinalen som skulle spilles i St. Petersburg. Under VM har FIFA besluttet at det russiske laget får spille uten tilskuere på nøytral bane. Den internasjonale olympiske komite har bedt om at Russland utestenges fra all idrett.

– Idretten brukes som et virkemiddel for å straffe Russland. Idretten brukes politisk enten man vil eller ikke, så det er noe man rett og slett må forholde seg til, sier Tangberg.

– Idretten bør ta ansvar og etablere regelverk som gjør at idretten ikke brukes til sportsvasking. Spesielt fordi menneskerettighetsbruddene som begås av disse statene er ekstremt alvorlige – bør man unngå at de får bruke idretten til å skape positive assosiasjoner til autoritære regimer som bryter menneskerettighetene.

Tangberg forteller at de i Amnesty stadig får spørsmål om hva de mener om boikott som virkemiddel, spesielt med tanke på VM i Qatar. Han understreker at de ikke tar stilling til om det bør boikottes – de vil verken fraråde eller oppfordre til det.

– Vi anerkjenner at det er et virkemiddel som kan brukes, men hvorvidt det er effektivt avhenger av omstendighetene. I tilfellet Qatar har vi ikke noen tro på at det vil føre til nødvendige endringer, og har heller oppfordret FIFA og fotballforbundene til å bruke sin innflytelse, sier han.

Han mener at i debatten om NFF skulle boikotte eller ikke, er motargumentet at NFF kanskje ikke vil ha noen insentiver til å fortsette å engasjere seg i situasjonen i Qatar hvis de hadde valgt boikott.

– Ville de da bare lagt den død? Eller kan man være en mer aktiv støttespiller for å presse frem endringer dersom man ikke boikotter og heller deltar? spør han.

– NFF har jo, selv om de ikke kvalifiserte seg, fortsatt å være aktive og delta i diskusjonen. Det

viktigste for oss i Amnesty er at man, uavhengig av om man boikotter eller ikke, fortsetter å engasjere seg og legge press. Da er det lurt å være i en stilling hvor man faktisk blir hørt.

Fotballpresident Lise Klaveness mener terskelen for å boikotte skal være «eskremt» høy og at fotballen skal være et «sted hvor man møtes på tvers av politikk, motsetninger og andre skillelinjer».

– Det er ikke mange scener jeg kunne stått på og snakket direkte til emiren i et land der homofili er forbudt på den måten jeg gjorde annet enn i fotballen. Dette med fotballfamilien blir innimellom litt latterliggjort, men jeg var veldig bevisst på hva jeg sa i innledningen: «dear footballfriends», det er noe jeg mener. Vi er der fordi vi er fotballvenner, så er vi uenige om veldig mange andre ting, sier hun til Juristen.

Idretten brukes politisk
enten man vil eller ikke,
så det er noe man
rett og slett må
forholde seg til

– Fotballen gjør at man reiser land og strand rundt for å være der, og de må akseptere at jeg skal si kritiske ting. Så det med å ikke spille fotball i et land fordi homofili ikke er lov det mener jeg blir feil – vi må tilby fotball også til folk i land med styresett vi ikke liker. Men vi bør være ekstremt varsomme med å tildele VM, som er verdens største og mest attraktive arrangement, til land som ikke etterlever grunnleggende menneskerettigheter.

Les hele intervjuet med Klaveness på side 8.

– Noen grep, men ikke nok

Når det gjelder fotball-VM i Qatar har Amnesty siden landet ble tildelt

VM produsert flere rapporter årlig for å rette søkelyset mot menneskerettighetsbruddene som foregår i landet.

– Vi kan snakke om den generelle utfordringen for menneskerettigheter i Qatar og vi kan snakke om FIFAs ansvar, og de to henger sammen, sier Tangberg.

– Når FIFA tildeler Qatar mesterskapet i 2010 er det allerede godt kjent at i hele Gulfen blir migrantarbeidere behandlet ekstremt dårlig og underlagt et veldig skjevt maktforhold med sine arbeidsgivere, i et system kjent som Kafala-systemet.

Systemet går ut på at migrantarbeideren trenger en sponsor, eller kafal, som gir han eller henne en arbeidsplass og også håndterer arbeidstillatelse og oppholdstillatelse i landet i Gulfen. Mange arbeidere betaler en ulovlig rekrutteringsavgift til et byrå for å skaffe seg jobb i blant annet Qatar.

I 2017 inngikk Qatar en avtale med Den internasjonale arbeidsorganisasjonen ILO hvor de ratifiserte viktige menneskerettigheter og forpliktet seg til å gjennomføre arbeidslivsreformer.

– De gjorde noen grep som er verdt å nevne. Man fikk ny minstelønn, man fjernet kravet om at arbeidsgiver måtte godkjenne arbeidsskifte eller at man forlot landet, så på papiret avvirket de viktige elementer i Kafala-systemet. De etablerte også tvistemekanismer og et fond for ubetalte lønninger, som har vært et av de store problemene, forteller Tangberg.

Utfordringen er at mye av det som ser ut som forbedringer på papiret ikke fungerer så godt i praksis, påpeker Amnesty.

– Det er fortsatt sponsoren som administrer og søker om arbeids- og oppholdstillatelse. Den kan han også få kansellert, så hvis en arbeidstaker forsøker å skifte jobb og arbeidsgiver finner ut av det så kan han arbeideren si opp vedkommende og da står de i fare for å bli kastet ut av landet.

Tangberg forteller også om eksempler hvor arbeidsgiver anmelder arbeidstakere for å stikke av fra arbeidet, som er kriminelt og arbeidstaker risikerer da fengsel. I tillegg er det en stor utfordring at dødsfall ikke etterforskes.

– Da kan man heller ikke få avgjort om det var en arbeidsrelatert dødsårsak, og får man ikke det er naturligvis ingen villig til å gi noen kompensasjon.

– Må presses i riktig retning

Amnesty har i flere rapporter kritisert FIFA for å ikke ta ansvar.

– De bør når de tildeler et mesterskap undersøke om det har noen menneskerettslige implikasjoner, og vurdere om det finnes noen risiko for at for at de indirekte vil bidra til eller direkte forårsake menneskerettighetsbrudd. Hvis de finner at det er en risiko, må de ta nødvendige grep for å unngå det, sier Tangberg.

Det gjorde de ikke, mener Amnesty.

– De gjorde ingen menneskerettslige vurderinger, og det fantes heller ingen kriterier som nevnte menneskerettigheter som skulle ligge til grunn for tildelingen av mesterskap. De tildeler Qatar VM og FIFA vet på det tidspunktet at Qatar har ikke infrastrukturen til å arrangere VM. De har ikke arbeidskraften til å få på plass den nødvendige infrastrukturen, så de er avhengig av migrantarbeidere, som er ekstremt sårbare for å bli utsatt for menneskerettighetsbrudd. Qatar hadde lite annet enn penger, sier Tangberg.

FIFA kom i mai med en uttalelse hvor de skrev at de vurderte Amnestys forslag, men mente den siste rapporten dekte en mengde infrastruktur som var bygget siden 2010, men som ikke var relatert til VM.

– Når selskaper som jobber med arbeider relatert til FIFA World Cup byter sine forpliktelser, jobber FIFA og SC for å sørge for at feilene rettes opp av de som forårsaket dem, som regel selskapet som ansatte den

Frank Conde Tangberg.
(Foto: Privat)

respektive arbeideren, sa en talsperson fra FIFA til CNN.

Talspersonen peker på at en rekke arbeidere har mottatt kompensasjon i ulike former, blant annet i betaling av uteblitte lønninger, tilbakebetaling av ulovlige rekrutteringsavgifter og andre former for kompensasjon.

– Andre former for forbedringer inkluderer en styrking av bedriftspraksis for å unngå gjentakelse, eller straffetiltak pålagt av arrangørene eller arbeidsdepartementet, sier talspersonen.

Tangberg i Amnesty mener FIFA ikke har gjort tilstrekkelig i etterkant av tildelingen. De burde ha brukt sin innflytelse til å presse gjennom arbeidslivsreformer som virkelig monner, mener han.

– Det er veldig mange som har opplevd alvorlige menneskerettighetsbrudd i Qatar som følge av at fotball-VM skal gjennomføres der, så vi mener FIFA har et ansvar for å kompensere de migrantarbeideren som har opplevd dette. I de tilfellene hvor

migrantarbeidere har mistet livet har vi sagt at FIFA sammen med Qatar bør etablere et helhetlig og deltakende program sånn at de kan undersøke hvem som har krav på kompensasjon.

Tangberg mener det er flere positive bevegelser, og har håp om at det faktisk kan skje.

– Men det er hele tiden avhengig av økt tilslutning, og her spiller fotballforbundene som medlemmer av FIFA en stor rolle. NFF har uttalt at de støtter det, det samme har forbund i Belgia, Nederland og flere land, sier han.

Han roser også NFF for å gå i front og trekker frem at de fortsetter å engasjere seg selv om de ikke er kvalifisert til VM, og talen til Lise Klaveness under FIFA-konkurransen i mars.

– Den talen ble rett og slett ikonisk. Det var et kjempebra steg av NFF og veldig viktig, men nå trenger vi konkrete steg fra forbundet for at de skal presse FIFA i riktig retning og sørge for at dette faktisk skjer.

OL-boikotter gjennom tidene

Boikott av store idrettsarrangementer for å fremme et verdibudskap har skjedd en rekke ganger gjennom historien.

«Sanksjoner som dramatisk reduserer samhandling, og boikott som kutter all samhandling på et felt, er spesielt sterke former for idrettspolitiske virkemidler» skriver professor Sigmund Loland ved Norges idrettshøgskole i rapporten Store idrettsarrangement og menneskerettigheter: begrensninger og muligheter.

Loland skrev rapporten på oppdrag fra Norges Fotballforbund, og var tenkt som et kunnskapsgrunnlag for NFFs diskusjoner og beslutninger om de ønsket boikott av VM i Qatar eller ikke.

Han skriver at sanksjoner og boikotter gjennomføres med mål om reell endring og/eller med mål om endret omdømme.

«Det kan med andre ord handle om å endre adferd, for eksempel å styrke arbeiderrettigheter i Qatar, eller om å markere et standpunkt uten egentlig realistiske mål om endring (signalering): 'Vi tar avstand fra

Qatarregimets arbeidspolitikk'. Poenget er da å svekke omdømmet til den som sanksjoneres, og også styrke omdømme til den som sanksjonerer både på hjemmebane og foran et internasjonalt publikum. Ved å sanksjonere, demonstrerer vi våre verdier og hvem vi er» skriver han.

Loland peker på boikotten av OL i Moskva i 1980 på grunn av Sovjetunionens invasjon av Afghanistan som et typisk eksempel på signalering.

Vi har samlet noen eksempler på boikotter og politiske hendelser i OL.

Sommer-OL i London

Irske utøvere nektet å stille under britisk flagg i protest mot at Storbritannia ikke ville gi Irland uavhengighet i tidenes første OL-boikott.

Sommer-OL i Berlin

Tyskland hadde blitt tildelt sommer-OL før Adolf Hitler tok over makten i landet. Det ble mye debatt i forkant av lekene og flere land ønsket å boikotte, men Den internasjonale olympiske komité (IOC) frarådet dette sterkt.

– Generelt kan man si at IOC verken hadde store problemer med Mussolini eller med Hitler. Mellomkrigstiden var polarisert, og presidenten for IOC, Henri de Baillet-Latour, var en god borgerlig aristokrat, som heller samarbeidet med høyrefløyen enn venstrefløyen, sier idrettshistoriker Jørn Hansen, som er lic.phil. i historie ved Institutt for Idrett og Biomekanik på Syddansk Universitet, til forskning.no.

Amerikanske Jesse Owens, i midten, vant gull i lengdehopp under OL i Berlin i 1936. Bak står den tyske sølvvinneren Carl Ludwig «Luz» Long. Naoto Tajima fra Japan kom på tredje plass. (Foto: AP Photo / File)

1956

1964

Sommer-OL i Melbourne

Irak, Egypt og Libanon boikottet i protest mot Frankrike, Israel og Storbritannias invasjon av Suez i Egypt, mens Spania, Sveits og Nederland boikottet i protest mot Sovjetunionens invasjon av Budapest i Ungarn.

Sommer-OL i Tokyo

Lekene ble boikottet av Nord-Korea og Indonesia. I tillegg ble Sør-Afrika utestengt fra all internasjonal idrett som del av en internasjonal fordømmelse av apartheid. Det var første gang en nasjon var utestengt fra de olympiske leker.

1976

Sommer-OL i Montréal

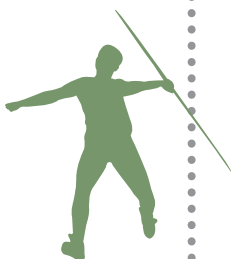
«Det finnes flere eksempler på ren idrettsboikott, spesielt fra perioden under den kalde krigen. Olympiske boikottaksjoner i Montreal (1976), Moskva (1980) og Los Angeles (1984) er de mest kjente» skriver Sigmund Loland ved Norges Idretts-høgskole.

26 afrikanske land boikottet lekene fordi New Zealands rugbylag spilte mot Sør-Afrika, til tross for de internasjonale sanksjonene mot apartheid.

I tillegg fikk ikke Taiwan delta fordi Canada ikke ville anerkjenne Taiwan som Republikken Kina.

New Zealand spiller rugby mot Sør-Afrika. (Foto: Colorsport / REX)

1980

Sommer-OL i Moskva

Da OL ble arrangert i Moskva i 1980 ble lekene rammet av tidenes største OL-boikott. Den amerikanske presidenten Jimmy Carter uttalte at han ville boikotte lekene med mindre Sovjetunionen trakk sine styrker ut av Afghanistan. Da dette ikke skjedde gjennomførte

USA og 61 andre land boikotten. Også Norge støttet boikotten.

I en artikkel i Aftenposten i 2014 forteller blant annet den tidligere landslagsspilleren Vidar Davidsen om hvordan det opplevdes som utøver. Herrelandslaget klarte nemlig overraskende å kvalifisere seg til OL.

– Jeg er selvsagt ikke bitter ennå. Men den gangen var jeg så forban-
net. Jeg følte at vi ble brukt i en symbolsak. For meg er idretten en av veldig få brobyggere vi har i krisetider. Så måtte vi bli hjemme, vi som bare ville ut og konkurrere. En handelsboikott, det ville de ikke. Men å

ta ut en gjeng utøvere var liksom ufarlig, og ble i tillegg en bra profilsak for politikerne. Vi ønsket å ramme Sovjet, men jeg tror det virket motsatt. Med så mange nasjoner borte gjorde de et av sine beste OL noensinne. De fikk vist frem for sine egne borgere hvor flinke de var, sa Davidsen.

Det var 16 nasjoner som valgte å delta, men flere viste sympati med Afghanistan på andre måter enn boikott, blant annet valgte 13 av nasjonene å delta under OL-flagget og ikke sitt eget landsnasjonalflagg.

.....

Fra innmarsjen på Lenin Stadion under under åpningen av sommer-OL i Moskva i 1980.
(Foto: Sven Simon)

1984

Sommer-OL i Los Angeles

Fire år etter boikotten i Moskva er det USAs tur til å arrangere OL. Som et svar til boikotten av OL i Moskva i 1980 ble dette arrangementet boikottet av Sovjetunionen, Øst-Tyskland, Cuba og 14 andre land, hovedsakelig østeuropeiske.

1 200 heliumballonger slippes under åpningen av sommer-OL i Los Angeles i 1984. (Foto: AP Photo / Dave Tenenbaum)

1988

Sommer-OL i Seoul

Nord-Korea boikotter sommerlekene i Seoul, men det ble lite oppmerksomhet rundt dette. De fikk støtte fra Etiopia, Cuba, Madagaskar, Nicaragua og Seychellene.

Senere har det vært diskutert boikottaksjoner i forkant av som-

merlekene i Beijing i 2008, vinter-OL i Sotsji i 2014 og vinter-OL i Beijing i 2022.

«Imidlertid framstår koordinasjon av boikottaksjoner som langt mer kompliserte i det mangfoldet av aktører som utgjør dagens idrettspolitiske felt» skriver Sigmund Loland.

Kilder: Wikipedia, Aftenposten, NRK, Store idrettsarrangement og menneskerettigheter: begrensninger og muligheter av Sigmund Loland

Advokat på banen

Espen Auberg er advokat, voldgiftsdommer i Den internasjonale voldgiftsretten for sport, leder for Norsk Idrettsjuridisk Forening – og Old Boys-spiller.

 Ole-Martin Gangnes

– Idrettsjus er et spisset fagområde, men med mange ulike juridiske problemstillinger, sier Espen Auberg.

Han er advokat og partner i advokatfirmaet Nova og arbeider primært med idrettsjuss og særlig med fotball. Auberg er også leder for Norsk idrettsjuridisk forening (NIJF), foreningen som samler jurister som jobber med idrettsjuss.

Fra 2011 og til i fjor satt han på Ullevål stadion som leder av juridisk seksjon i Fotballforbundet.

– Da jeg fikk en mulighet til å begynne her i Nova grep jeg den. Her har jeg fått mulighet til å bygge opp idrettsjuss som et satsningsområde. Det er også et ganske stort marked vi snakker om her – spesielt innen fotball.

Idrettsjuridisk forening har han ledet siden 2018.

– Foreningen har 70 medlemmer, der 8–10 av oss arbeider med idrett i hovedsak – det vil si at det utgjør mesteparten av porteføljen. I tillegg er det noen jurister ansatt i særforbundene. Så det er ikke så veldig mange av oss som arbeider med dette på fulltid, forteller han.

– Foreningen skal fremme idrettsjuristfaget. Det gjør vi gjennom seminarer der ulike temaer tas opp og diskuteres. Det handler om å skape en arena og gi mulighet for å ha et nettverk for idrettsjuristene.

Problemstillingene i idretten er mange.

– Det kan gjelde rådgivning til utøvere, klubber, forbund og andre som opererer innen idretten, og ikke minst tvister mellom utøvere og klubber, disiplinærsaker i fotballen, tvister som involverer medieselskaper osv. I idretten er mye basert på frivillighet og lederne i idretten har ikke nødvendigvis juridisk kompetanse.

Mye handler om klubber og utøvere.

– Utøvere har jo spesielle arbeidsforhold så det er mange problemstillinger som dukker opp.

Voldgift

Auberg er også tilknyttet idrettens internasjonale voldgiftsdomstol – Court of Arbitration for Sport

(CAS) som dommer og tar voldgiftsoppdrag.

– *Er det noen trender på feltet?*

– I fotballen, som jeg jobber mest med, behandler CAS flere saker som handler om trenings- og utdanningskompensasjon for klubbene ved spilleroverganger. Her er advokater med å styre utviklingen. Det holder ikke lenger for en klubb bare å sende et enkelt krav om trenings- og utdanningskompensasjon, kravet må dokumenteres i mye større grad enn tidligere, sier Auberg og bekrefter at feltet er blitt mer «jusifisert» de siste årene.

I internasjonal fotball er det også en større diskusjon rundt at FIFA skal ha en rolle ved spilleroverganger og fordele pengene som er involvert, i form av et såkalt clearing house.

– Det skal bli spennende å se hvordan dette vil fungere i praksis.

– *Også er det vel en gjenganger at trenere havner i konflikter med sin arbeidsgiver?*

– Ja, det å være fotballtrener er jo verdens mest utsatte yrke. Noen av de konfliktene kan handle i retten, men som oftest blir tvister løst før det går så langt.

– Hvordan er det å være i CAS?

– Det er spennende og interessant arbeid, der jeg møter ledende idrettsadvokater fra hele verden.

Espen Auberg. (Foto: Nova)

CAS holder til i Lausanne i Sveits og normalt gjennomfører vi høringene der, men etter koronanedstengningene har det meste foregått digitalt.

Fotball VM

– Er dere opptatt av etiske problemstillinger i Idrettsjuridisk forening? Hva tenker dere for eksempel om fotball VM i Qatar?

– Selv omforeningen primært diskuterer juridiske problemstillinger er også idrettspolitiske problemstillinger noe som opptar oss og som diskuteres i miljøet. Jeg synes ikke det var en god ide å legge fotball VM til Qatar, når vi vet at prosessen for

tildeling har vært korrupt. Dessuten har vi sett mye dokumentasjon som viser uholdbare forhold for arbeidere og homofile.

– Er det tatt grep for å bedre prosessen?

– Der tross alt foretatt noen endringer og gjort noe i Det internasjonale fotballforbundet FIFA – etter flere korrupsjonsdommer. Prosessen for tildelinger er endret, men man kommer ikke bort fra at i FIFA har alle medlemsland én stemme uansett. Det er en utfordring når man vet at mange land som er med å bestemme ligger høyt oppe på korrupsjonsindekser og his-

Det som er avdekket rundt tildelingen til Qatar er heller ikke nytt dessverre.

Også ved andre mesterskap har det vært korrupsjon ved tildelinger.

torien viser at stemmer kan kjøpes. Det vil med andre fortsatt være mulighet for korrupsjon etter mitt syn. Det som er avdekket rundt tildelingen til Qatar er heller ikke nytt dessverre. Også ved andre mesterskap har det vært korrupsjon ved tildelinger.

– Hva tenker du om Norges rolle? Fotballpresident Lise Klaveness har jo vært en tydelig og kritisk stemme?

– Ja, og det er virkelig bra med en stemme som fotballpresidentens inn i dette. FIFA har vært et gubbevelde med tradisjon for korrupsjon. Så spør det hvor mye støtte som kommer i FIFA systemet utenom fra de nordiske landene. Det er nok ikke tvil om at Lise må jobbe knallhardt hvis hun skal komme inn der beslutningene tas. Det er en stor jobb å gjøre, men det er kjempeviktig at noen står opp for fotballen.

– Spiller du fotball selv?

– Nå spiller jeg bare Old Boys – for Oppsal i Oslo. Tidligere har jeg spilt for Manglerud Star Fotball, Fagerborg og i Kongsvinger der jeg opprinnelig kommer fra.

– Er det behov for juridisk hjelp på de lavere nivåene i idretten?

– Ikke løpende på samme måte som i store klubber, men ved tvister kan det ofte oppstå behov for juridisk hjelp og bistand. De store klubbene har jo et juridisk behov hele tiden og noen har også in-house kompetanse.

– Store idrettsarrangement kan fremme respekt for menneskeverd og menneskerettigheter

Hvor effektivt er boikott? Rundt 30 prosent måloppnåelse, ifølge forskning fremhevet i rapport ført i pennen av professor ved idrettshøgskolen.

 Ole-Martin Gangnes

Rapporten «Store idrettsarrangement og menneskerettigheter: begrensninger og muligheter» er skrevet av professor Sigmund Loland ved Norges idrettshøgskole på oppdrag av et utvalg i Norges Fotballforbund (NFF). Den er ment å gi et kunnskapsgrunnlag for beslutninger, både når det gjelder VM i Qatar i 2022 og store idrettsarrangement i framtiden.

Siden boikott har vært et tema i forbindelse med fotball-VM, gjennomgår Loland forskning om måloppnåelse i politiske og økonomiske boikotter – og estimerer det til rundt 30 prosent.

Blant kjennetegn på de som har lyktes er at boikotten har bred, multilateral støtte av både myndigheter og andre aktører. Og når det gjelder menneskerettigheter, er det mer effektivt å binde opp en aktør til forpliktelser enn å forsøke å redusere rettighetsbrudd, ifølge rapporten. Målene med en boikott bør være avgrensede og tydelige. Det er lettere å sanksjonere for å frigjøre en politisk fange enn å få til systemendring. Det er også lettere å nå mål i demokratiske enn i autoritære og religiøst funderte regimer.

Enkeltaktører

Loland tar blant annet for seg hvilken rolle enkeltpersoner, lag og støtteapparat kan spille.

«Utøvere, lag og støtteapparat kan skåre idrettspolitiske og diplomatiske poeng på ulike vis, både via fredelig protest og promovering, ofte med inspirasjon fra eller i samarbeid med andre aktører», skriver han.

Rapporten gir mange eksempler på både protest og promovering av saker i forbindelse med idrettsarrangementer. Enkeltutøvere og lag har ytringsfrihet, skriver Loland.

«IOKs stivbeinte behandling av de norske skijentenes bruk av sørgebånd under OL i Sotsji i 2014 er et tegn på at regelverket trenger en kritisk gjennomgang. Samtidig kan politiske protester dreie fokus bort fra idretten og føre til økt polarisering. Det må åpenbart finnes rammer for ytringer under store konkurranser, også av hensyn til utøvere som ellers vil utsettes for utilbørlig press om budskap av mange slag», skriver han.

«Våren 2021 stilte det norske fotballandslaget med et tydelig budskap om respekt og menneskeverd i kvalifiseringskampene til VM. Markeringen ligger nok i gråsonen mellom protest og promovering, men ligger åpenbart innenfor regelverket. Kan vi tenke oss lignende former for markering i videre kamper?», spør Loland.

Supporterne

Når det gjelder supportere, peker rapporten på at de har vært en maktfaktor i hele den moderne fotballens historie.

Som eksempler fra Norge, viser han til at Manchester Uniteds supporterklubb har rundt 44000 medlemmer, Liverpool har 36000, og klubbene er assosiert med tilsvarende klubber over hele verden. Supporterklubber for norske lag er samlet i interesseorganisasjonen Norsk Supporterallianse.

«I forbindelse med tildelingen av fotball VM til Qatar og ikke minst i

forbindelse med planer om en ny Superliga etter kommersielt, amerikansk mønster, har supportere søkt sammen innenfor og utover landegrensene», heter det i rapporten.

Det er mange eksempler på hvordan supportere presser fram trenerskifter, direktørskifter og eierskifter, og supporterrepresentanter er tatt inn i styrerommene. Mange supporterklubber engasjerer seg også i ideelle formål, som inklusjon og antirasisme.

«Engasjementet i Superligasaken og Qatarsaken er tydelige tegn på moralsk sans og ønsket om sosialt ansvar. Samtidig framstår deler av engasjementet som polariserende», skriver han og viser til forskning som beskriver to idealtyper tilhengere: partisanen og puristen. Partisanen er forelsket og gir alt for sitt lag i blind og ukritisk kjærlighet. Puristen er på jakt etter den beste fotballen som en kritisk og utro elsker på evig jakt etter bedre alternativer. Eller den moderate partisanen som står ved sitt lag, men som samtidig evner kritisk refleksjon.

«Supportere er en integrert del av fotballen og representerer en stor ressurs i å fremme idealverdier som menneskeverd og menneskerettigheter. Med påvirkningskraft kommer ansvaret om informert idrettspolitikk og forpliktelsen om å bidra til et virksomt idrettsdiplomati der det er mulig», skriver Loland.

Han peker på at store idrettsarrangement handler om underholdning, men også om konstruksjon av identitet og større spørsmål om hvem vi er, om «oss» i forhold til «de andre».

«Store idrettsarrangement kan være effektive arenaer for verdimesige budskap og kan fremme respekt for menneskeverd og menneskerettigheter», skriver han.

JURIST 2022 KONGRESS

7 Fagspor / 60 Forelesere / 40 Artister / Kongressfest

Dette vil du ikke gå glipp av!

«Oljefondet og prioriteringer»

Nicolai Tangen
Oljefondssjef

24.–25. november 2022

Clarion Hotel The Hub, Oslo

juristkongress.no

Økokrim-sjefen tok til orde for boikott av Qatar-VM

– Ut fra kriminalitetsforebygging er det åpenbart at Norge bør boikotte Qatar- VM. Hele fotballverden burde det.

 Ole-Martin Gangnes

Det sa Økokrim-sjef Pål K. Lønseth til VG ifjor høst – rett før Norge skulle ut i innspurten i kvalifiseringen til fotball-VM.

– Korrupsjon må få en konsekvens. Hvilken annen bransje i denne verden kan vi se store penger være involvert i kontraktstildelinger – uten at det får konsekvens, spurte Lønseth.

– Det synes overveiende sannsynlig ut fra det som har kommet fram, at Qatar har fått kontrakten om å arrangere VM på korrupt vis, og da må idretten agere, sa han.

– Dette er Økokrim og mitt syn. Som sjef for Økokrim har jeg også ansvar for å forebygge kriminalitet. Derfor ser jeg det som min plikt å si at Norge ikke burde delta i dette. Hvis Qatar-VM går som normalt, uten konsekvenser, vil det gi en økt risiko for at også tildelingen av fremtidige arrangementer kan bli utsatt for korrupsjon.

I et intervju med fotballmagasinet Josimar sier Økokrim-sjefen at offentlig tilgjengelig informasjonen har blitt satt sammen på en måte som viser at det er åpenbart at det var korrupsjon og bestikkelser i forbindelse med tildelingen av VM til Qatar.

– Det er vel og bra at fotballen og andre idretter har bedret systemene som skal forhindre korrupsjon. Det er heller ingen system i noen nærin-

ger eller selskaper som garanterer 100 prosent mot korrupsjon. Men om du ser på seriøse næringer, lager de systemer som skal gjøre at de unngår å havne i korrupsjonssaker. Dit må idretten også. Om du bygger gode systemer, men likevel fortsetter som om ingenting har skjedd når korrupsjon avdekkes, vil risikoen være høy for mer korrupsjon. Det er litt der vi er nå, sier Lønseth til Josimar.

– Samme mekanismene

Han sammenlikner det med forholdene i næringslivet.

– Om det er mulig å profitere på korrupsjon, vil alltid noen forsøke seg – til tross for at du har systemer som skal forebygge det. Sånn er det i næringslivet. Og fotball er i høyeste grad næringsliv. Vi kan ikke ha andre regelsett for den delen av næringslivet. For meg er dette helt åpenbart.

Josimars artikkel påpeker at økonomisk tap for Fotballforbundet

(NFF) har vært et av argumentene mot boikott av Qatar-VM.

– Jeg mener det er etisk veldig betenkelig å sitte igjen med en økonomisk gevinst fra et arrangement som har kommet til på grunn av korrupsjon. Når man ser at det tydelig har vært korrupsjon tilknytning tildelingen av VM i Qatar, mener jeg Fifa og alle fotballforbund burde ha interesse av at det ikke blir noe Qatar-VM og at alle kluter settes til for å arrangere VM på en annen måte, sier Lønseth til Josimar.

Han mener korrupsjon i fotballen ikke skiller seg ut fra korrupsjon i andre bransjer.

– Det er de samme mekanismene, den samme måten å fordele penger på, smøre og pleie, betale til skatteparadis, la personer bruke dyre forbruksgjenstander. Helt vanlig metodikk, helt vanlig modus operandi, sier han.

Ekstra
god rente

Vurdert å bytte bank?

Mange har lenge hatt glede av historisk lav boliglånsrente. Kanskje har høstens renteøkninger gjort deg mer bevisst på egen rente? Medlemsfordelene i Handelsbanken sikrer deg svært gode betingelser. Du får blant annet ferdig forhandlet rente. Du slipper å følge med, det gjør vi for deg.

Dine fordeler i Handelsbanken:

- ✓ Gode og konkurransedyktige betingelser
- ✓ En personlig rådgiver som du kan ringe direkte
- ✓ Ektefelle/samboer for de samme gode betingelsene

Se alle fordelene på handelsbanken.no/juristforbundet

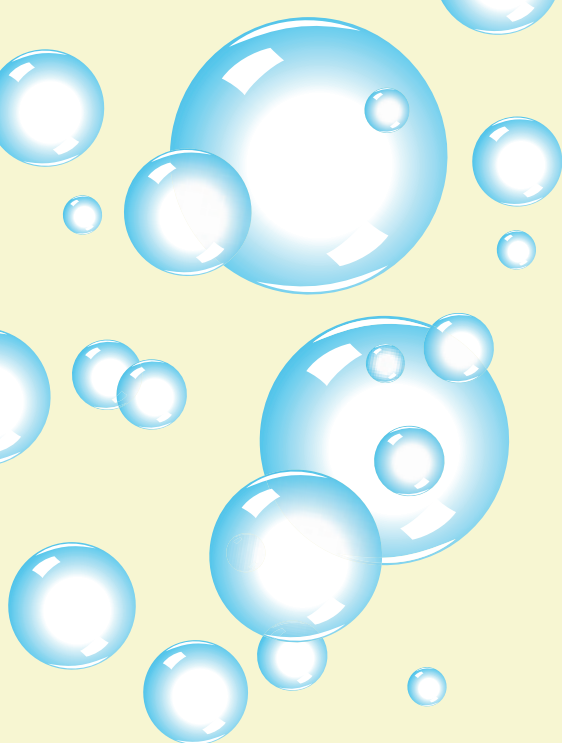
JURIST
FORBUNDET

- Hvordan kan ledere i idrett og politikk tillate at idretten blir brukt på denne måten?
- Må det en boikott til for at lederne skal forstå alvoret?

A vibrant collage of various sports equipment and a large trophy, symbolizing athletic achievement and competition. The central element is a large, golden trophy with two handles. Surrounding it are numerous sports items: a red and black tennis racket, a blue badminton shuttlecock, a black 8-ball, a white baseball, a green tennis ball, a black chess knight, a black and white soccer ball, a brown American football, an orange basketball, a red football helmet, a red baseball glove, a silver stopwatch, a tennis racket, a red baseball cap, a white ice skate, and a black and white soccer ball. The background is a light yellow, and the overall style is colorful and illustrative.

Illustrasjonsfoto: Colourbox.com

36 | Juristen 4|22

Velbrukt knep

Å bygge omdømme gjennom idrett er ikke nødvendigvis galt. Norske arrangement som Lillehammer-OL i 1994, de årlige Bislett Games eller bryte-VM i Oslo i 2021, handler også om å vise våre kvaliteter som arrangør og som land.

Utfordringene oppstår når stater bruker arrangementene systematisk for å dekke over problematiske sider ved seg selv. Toppidretten blir brukt til å renvaske et skittent rykte.

Sportsvasking er et nytt begrep, men en gammel praksis. Historiske eksempler kan være Berlin-OL i 1936 der Hitler organiserte et gigantisk propagandashow for nazismen, eller Moskva-OL i 1980 med en åpningsseremoni full av kommunistisk symbolbruk.

I dag handler diskusjonene om to arrangement i 2022: Vinter-OL i Beijing (som ble arrangert i februar) og fotball-VM i Qatar (som skal arrangeres november/desember). Begge arrangørstater blir anklaget for betydelige brudd på menneskerettighetene. Amnesty-rapportene er urovekkende. I Kina handler det blant annet om undertrykking den muslimske minoriteten uigurene, i Qatar om kynisk utnyttning av fattige gjestearbeidere.

Spørsmålene melder seg umiddelbart. Hvordan kan organisasjoner som skal forvalte idrettens verdier tildele så viktige arrangement til totalitære regimer som bryter menneskerettighetene?

Og kan virkelig norsk idrett, tuffet på verdier som inkludering, fellesskap og respekt, ta del i slike arrangement?

Organisasjoner som IOC og FIFA har lenge svevd i en internasjonal sfære uten kritisk innsyn og har hatt betydelige utfordringer med korrupsjon. Arrangementer har blitt solgt til høystbydende.

Omdømmekriser for IOC og supporteropprør mot FIFA har presset fram endring. Blant annet må enhver arrangementssøknad bli fulgt av en rapport om menneskerettighetssituasjonen i søkerlandet. Slik sett er utviklingen positiv.

Boikott?

Utfordringen i dag er arrangementene som allerede er tildelt. Hva bør idretten gjøre?

En blank boikott er en mulighet. Forskning på boikottaksjoner viser imidlertid at det er krevende å skape endring. Utover å markere eget standpunkt, får enkeltasjoner lite til alene.

Kollektive boikottaksjoner over tid, som for eksempel mot apartheidregimet i Sør-Afrika på 1970- og 1980-tallet, kan derimot føre til endring. Men effektiv boikottpolitikk krever omfattende koordinasjon og lojalitet blant mange parter.

Et annet alternativ er å delta, men samtidig markere protest mot menneskerettighetsbrudd.

Gjennomtenkte protester kan virke både internt og eksternt. I en omfattende studie peker forskeren Stuart Murray på mulighetene i et moderne idrettsdiplomati. Store arrangement har blitt viktige, uformelle møtesteder mellom maktinteresser. Og bruk av såkalt mykt makt kan ta mange former.

Vi husker landslagets T-skjorter under kvalifiseringskampen mot

Sigmund Loland. Foto: NIH

Gibraltar: Respect on and off the pitch! Budskapet ble hørt, både i internasjonal fotball og i Qatar.

Et annet eksempel: Under Sotsji-OL i 2014 sendte Obama tre åpent homofile eks-utøvere som offisielle representanter. En av dem var den frittallende tennislegenden Billie Jean King. Stuntet kunne ikke misforstås. Det var en tydelig protest mot homolovgivningen i Russland og en solidaritets-gest til den russiske LHBT-bevegelsen.

Det finnes uansett ett alternativ som er lett å rydde av veien. Ingen norske ledere, hverken fra idrett eller politikk, kan dra til Qatar uten en klar plan om hvordan de vil forholde seg til brudd på menneskerettighetene. Brukt på gjennomtenkt vis, kan idretten bli et ekte vaske-middel i kampen mot de mørke flekkene.

Sigmund Loland er professor ved Institutt for idrett og samfunnsvitenskap, Norges idrettshøgskole (NIH). Innlegget ble først publisert på Norges idrettshøgskole-bloggen på forskning.no.

På oppdrag fra et utvalg som har vurdert Norges Fotballforbunds internasjonale strategier har han skrevet rapporten «Store idrettsarrangement og menneskerettigheter: begrensninger og muligheter».

Idrettens mulighet til å påvirke og styrke menneskerettighetene og rettsstaten

10 klasse skal norske elever ha lært seg hva menneskerettighetene betyr og hvem som har ansvaret for at de blir oppfylt. I korthet skal de ha fått med seg at ens egen frihet slutter der andres begynner. Med andre ord; Hver enkelt har et personlig ansvar for å sikre andres rett til å leve frie liv. Barnelærdommen, i alle fall hos norske elever, er altså at ansvaret for menneskerettighetene starter individuelt og lokalt.

Når *idrettens* ansvar har blitt diskutert har derimot mange idrettstopper nærmest på autopilot sagt at man ikke må «*blande politikk og idrett*». Underforstått; At noen helt andre langt borte og utenfor egen arena har ansvaret for å sikre at alle eksempelvis skal få hvile og fritid el-

ler å ikke utsettes for vold og overgrep. Som også norske IOC-medlemmer gjorde forut for vinter-OL i russiske Sotsji i 2014. Den gangen ble eksempelvis protester mot den russiske «*homo-propaganda*»-lovgivningen betegnet som en betenkelig blanding av idrett og politikk. Verdien bak lovgivningen utgjør nå til og med en av det russiske regimets begrunnelser for landets folkerettsstridige invasjon av Ukraina. Menneskerettighetsorganisasjoner ble raskt regnet som «utenlandske agenter». I det øyeblikket russiske tanks rullet over Ukrainas grenser i februar i år ble med ett idrettens generelle unnfallenhet over Russland flombelyst. Det som tidligere var regnet som «politikk» blir nå på en helt annen måte debattert som et menneskerettslig ansvar også for idretten.

På FIFA-kongressen i mars i år tok derfor den modige nyvalgte norske fotballpresidenten Lise Klaveness et kraftig oppgjør med FIFA. Hun kritiserte diskriminering, manglende åpenhet, unnfallenhet overfor menneskerettigheter, korrupsjon, sندrektighet i håndteringen av

Russlands krig mot Ukraina og ikke minst deres tildeling av vertskapet for fotball-VM til Qatar. Klaveness viste i sin tale også til egen og personlige førstehåndskjennskap til hva det betyr å få lov til å være den man er.

Førstehåndskjennskap til det, og at ansvaret for menneskerettigheter ligger hos den enkelte, lokalt og internasjonalt, har også Tromsø idrettslag. I likhet med Klaveness har de utrettelig jobbet mot overgrep mot arbeidere i Qatar. Lokalt har de gjennomført nybrottsarbeid i kampen mot diskriminering av samer. Felles for Klaveness og Tromsø idrettslag er at de har forstått at idretten som maktfaktor har en enestående mulighet til å påvirke og styrke menneskerettighetene og rettsstaten. Som medlemmer i Juristforbundet har vi etter mitt syn en særlig plikt til å påpeke alles selvstendige ansvar for å sikre den enkeltes frie liv. Slik Lise Klaveness og Tromsø IL har gjort. Og som gjør at de får utdelt Juristforbundets rettssikkerhetspris for 2022 på Rettssikkerhetskonferansen 21. september.

På Rettssikkerhetskonferansen skal vi feire vinnerne av rettssikkerhetsprisen samtidig som vi håper at det blir et godt rettspolitisk verksted. Grensene for ytringsfriheten, utfordringene i det digitale arbeidslivet og rettsikkerhet i straffesakskjeden er blant temaene som settes på dagsorden.

Jeg gleder meg til å møte alle igjen og ser frem til gode debatter og diskusjoner. Vel møtt!

Håvard Holm,
president i Juristforbundet

Bruk
medlems-
fordelene
dine

Forsikring til medlemspris

Som medlem får du svært gunstige betingelser på forsikring. Du får blant annet:

- ✓ Innbo-, reise- og personforsikringer med gode vilkår og lave priser
- ✓ Opptil 27 % rabatt på øvrige skadeforsikringer, for eksempel bil-, hus- og hytteforsikring
- ✓ Livs- og uføreforsikring til markedsledende vilkår og priser
- ✓ Rådgiving når du trenger det
- ✓ Uavhengig bistand ved eventuell tvist om skadeoppgjør

Digitalt diskusjonsforum i forbindelse med fremleggelsen av NIM-rapporten. Øverst til venstre en tegnspråktoolk, deretter Peter Dawson, Adele Matheson Mestad, Bjørn Erik Thon, Ketil Lenert Hansen, Vibeke Moe, Anne Bjørshol og Dagfinn Høybråten.

Ny rapport avslører samehets

Observasjoner av hets mot samer øker desto lenger nord man kommer i Norge, ifølge en nylig publisert undersøkelse fra Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM).

 Tore Letvik

I rapporten som ble offentlig 26. august går det frem at hets mot nasjonale minoriteter eksisterer i betydelig grad. NIMs undersøkelse viser at mange i befolkningen har lite kunnskap om og kontakt med samer og nasjonale minoriteter. Under-

søkelsen viser også at det finnes negative holdninger til disse gruppene og at mange har observert hets eller hatprat mot gruppene. Dette kom frem da NMI-direktør Adele Matheson Mestad la frem rapporten.

– Vi håper at denne rapporten vil bidra til å løfte befolkningens kunnskap om samer og nasjonale minoriteter og beskytte disse gruppene mot diskriminering og hatprat. Dette er alles ansvar, på alle samfunnsnivå, sa Mestad.

33 prosent i Nord-Norge

I rapporten fremgår at 15 prosent, av de spurte i undersøkelsen, har observert hatprat mot samer de siste 12 månedene. Andelen som har observert hatprat mot samer øker til 24 prosent i sørsamiske områder, som

Midt-Norge og de nord-østligste deler av Innlandet, og 33 prosent i Nord-Norge. Hatprat observeres oftest på nettet/sosiale medier, og derest i tradisjonelle medier. Et flertall, eller hele 58 prosent, av de som observerer hatprat mot nasjonale minoriteter foretok foretar seg ingenting som følge av det de opplevde, mange fordi de oppfatter debattklimaet som dårlig.

Alle som besvarte undersøkelsen ble stilt spørsmål om de har observert hatprat/hets rettet mot de minoritetsgruppene de har hørt om de siste 12 månedene. Før de ble stilt spørsmål om hatprat/hets ble de presentert for følgende definisjon:

Med «hatprat/hets» menes ytringer som er stigmatiserende, nedverdiggende, trakasserende eller truende,

og er rettet mot et individ eller en gruppe på grunnlag av gruppekarakteristikker (som for eksempel etnisitet). Enkelte ytringer som omfattes av denne definisjonen kan også utgjøre «hatefulle ytringer» etter straffeloven.

– Statene har en forpliktelse

I følge NIM tyder forskning på at hatprat kan ha både direkte skadevirkninger for dem som utsettes for det, samt indirekte konsekvenser for dem som observerer den og for samfunnet generelt.

– Dette er et samfunnsproblem som krever felles innsats og flere ulike tiltak. Det følger av menneskerettighetene at statene har en forpliktelse til ikke bare å forby diskriminering og hatprat, men også til å iverksette effektive tiltak for å forebygge og bekjempe fordommer som bidrar til disse problemene. Rapporten er utarbeidet med sikte på å forbedre kunnskapsgrunnlaget for å utvikle og forbedre tiltak på dette området, sier seniorrådgiver Peter Dawson, som har utarbeidet rapporten.

Undersøkelsen viser at hatprat observeres oftest mot jøder, samer, romer og romani/tatere. Hatprat mot samer er vanligst i Midt- og Nord-Norge. Undersøkelsen viser at særlig romer og romani/tatere er gjenstand for mer negative holdninger i befolkningen enn det som gjelder for de andre gruppene.

Under presentasjonen av rapporten deltok et diskusjonspanel, bestående av blant andre Dagfinn Høybråten, som leder den stortingsoppnevnte Sannhets- og forsoningskommisjonen. Kommisjonen skal granske fornorskingspolitikk og urett overfor samer, kvener og norskfinner.

Høybråten mener NIMs undersøkelse har stor verdi.

– Den viser at det eksisterer en stor kunnskapsmangel om urfolk og nasjonale minoriteter og deres historie, sa Høybråten under fremleggelsen av rapporten.

Han mener fornorskingspolitikken som ble bedrevet er en viktig

Adele Matheson Mestad er direktør i Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) som står bak rapporten.

del av forklaringen, og sier den førte til en følelse av skam og usynliggjøring blant samene.

– Kunnskapshull må tettes og brukes som en grunnmur for å kunne fremme forsoning, sa Høybråten.

Vil at flere sier fra

En annen av paneldebatt-deltakerne, likestillings- og diskrimineringssombud Bjørn Erik Thon, grep blant annet fatt i en del av undersøkelsen som viser at få eller ingen som observerer samehets anmelder dette til myndighetene, og at også svært få rapporterer til ombudet.

– Vi ønsker at flere melder fra, og ikke minst til LDO, sier Thon, som forteller at ombudet har inngått et samarbeid med Sametinget – en handlingsplan mot samehets.

– Vi trenger mer forskning rundt dette. I samarbeid med Sametinget er vi i gang med et forskningsprosjekt som skal kartlegge omfang og grunner til denne hetsen, sa Thon, som forteller at det er sterke indikasjoner på at reindriftssamer er særlig utsatt for hets.

Han mener det også må mer informasjon til, og særlig til ledere.

– Mye av trakasseringen skjer nok også på arbeidsplassene. Det er viktig at ledere har kunnskap og evner nok til å bekjempe dette. De signaler ledere sender ut, har stor betydning

for kulturen i en virksomhet. Opplæring av ledere, slik at de kan identifisere, forebygge og forhindre samehets, er derfor viktig, sa Thon.

Han åpner for at en eventuell ombudsfunksjon for samehetssaker kan bli lagt til LDO.

Kommer med anbefalinger

På bakgrunn av det som har kommet fram i rapporten, fremmer NIM fem anbefalinger for videre arbeid. Disse anbefalingene rettes mot både stat og kommuner, samt andre offentlige organer som har en sentral rolle i kunnskapsoppbygning og i bekjempelse av hets/hatprat.

– Vi anbefaler handlingsplaner mot hatprat/hets overfor disse gruppene. I tillegg mener vi at det er behov for et nasjonalt kompetanseløft, sier Mestad.

Hun viser til at ni av ti i befolkningen over 18 år oppgir at de lærte lite eller ingenting om kvener/norskfinner, skogfinner, romer og romani/tatere på skolen, mens halvparten oppgir det samme om samer og en tredjedel oppgir det samme om jøder.

Mestad peker også på at det er behov for lavterskelløsning for å melde fra om hatprat/hets, samt at alle politidistrikter samler inn og publiserer statistikk om hatefulle ytringer og hatkriminalitet mot samer og nasjonale minoriteter.

Carsten Smiths juridiske maratonliv

Var skeptisk, men gikk digital med sin 20. bokutgivelse

Etter å ha formidlet juridisk kunnskap gjennom et langt liv, i jobb, i foredrag og ikke minst gjennom bøker, gir Carsten Smith ut sin 20. bok – en velskrevet defilering av jussbegivenheter fra hans 70 år som jurist, og nå i et helt nytt format.

  Tore Letvik

Carsten Smith i 1948 får her vite resultatet av sin artium på Oslo Katedralskole, før han begynte på jussen.. Foto: privat.

– Forlaget anbefalte å utgi min tyvende bok digitalt. Jeg var egentlig ganske imot elektronisk utgivelse, røper tidligere høyesterettsjustitiarius Carsten Smith (90).

Nå deler han av sitt lange juridiske liv og virke over minst ni kapitler i sin siste bok og juridiske biografi «Dømmekraft og drømmekraft». Tittelen på boka er hentet fra Olaf Bulls dikt «De hundre år». Boken gis ut over tid, kapittel for kapittel, på Universitetsforlagets publiseringsportal for nye juridiske fagbøker, Juridika.no.

Det ble altså digital utgivelse, og lite tyder på at Smith angrer på valget, heller tvert om, selv om han senere i dette intervjuet utdyper hvorfor han hadde store kvaler med å gå fra papir til digital.

Juristen inviteres inn i Carsten Smiths hjem og mottas med et godt håndtrykk og et varmt, vennlig blikk. Foran oss står en levende legende innen norsk rettsliv. Vi er hos ham for å snakke om hans nye bokutgivelse, og det faktum at han nylig rundet de 90. Det første vi legger merke til etter å ha entret stuen, er et stort maleri av hans avdøde kone, Lucy Smith, malt av kunstmaler Håkon Gullvåg.

Den fremtredende plasseringen av maleriet uttrykker mer enn ord hva hun må ha betydd, og fortsatt betyr, for sine nærmeste. Et annet

sted i stuen henger nok et portrett, også det malt av Håkon Gullvåg. Maleriet er av Carsten Smith i rettsjustitiarius-kappen. Det har han gitt en mer tilbaketrukket plassering. Noe Smith forklarer på følgende måte:

– Lucy vil jeg ha fremst, og mest synlig.

«Juss con amore»

I Juridika Innsikt, hvor Smiths bok publiseres, skriver Juridikas nyhetsredaktør Henrik Pryser Libell følgende i en beskrivelse av Smith og hans lange tjeneste for norsk rettsliv, under tittelen: «Outsideren som reformerte Høyesterett»:

«I tillegg til inside-informasjon om reform og revolusjon, deler biografien minner fra et av de lengste aktive liv i norsk juss og det lengste juridiske forfatterskap med 70 års spenn fra første til siste jussbok». Videre heter det:

«Smith snakker om sitt «Juss con amore», kjærlighet til faget, og «The magic of the campus» og ikke minst sine minner – som student av jusprofessorenes gullalder på 1950-tallet. Det var noen få professorer med sterke personligheter. De var alle menn og delte fagene mellom seg slik at den enkelte professor nærmest eide sitt eller sine fag. Så ble de juridiske instituttene etablert og rettsenkning mindre personstyrt.»

Juridika Innsikt skriver også:

«Etter hvert kom kvinnene til og Carsten Smiths kone, hans største amore, var pioner: Lucy Smith ble den første kvinnelige doktor juris, den første kvinnelige jussprofessor og dessuten første kvinnelige rektor ved Universitetet i Oslo. «Livet med Lucy var, i tillegg til barn og barnebarn, et livslangt kollokvium». Begge ble de kommandører av St. Olavs Orden (Carsten fikk siden også storkors) og Lucy og Carsten er nok det eneste ektepar i Norge foruten Kongen og Dronningen der begge er portrettert av kunstmaler Håkon Gullvåg. Det sier jo mye

om parets store påvirkning på norsk samfunnsliv i sin tid», skriver Juridika.

Hadde papirmanus

For en mann som har gitt ut et bredt spekter av juridisk litteratur på papir, over en periode på 70 år, kom forslaget om å ikke bruke papir overrumplende på. Smith vedgår overfor Juristen at han først var temmelig skeptisk da Universitetsforlaget anbefalte å utgi hans siste bok og juridiske biografi «Dømmekraft og drømmekraft» digitalt, og ikke i fysisk bokform mellom permer.

– Jeg hadde skrevet manuskriptet ferdig på papir som vanlig, og tenkte å sende det til Universitetsforlaget, slik jeg har gjort helt siden den første boka «Erstatning og trygd», sier Smith.

Den skrev han som 19-åring på begynnelsen av 50-tallet sammen med med-jusstudentene Birger Stuevold Lassen og Ingolf Vislie.

– Det ble en av de første bøkene forlaget utga, sier Smith, og tegner dermed hode og hale på sitt forfatterskap ved at han startet papirutgivelse sammen med Universitetsforlaget og runder nå av, inntil videre, med en digital-bok på samme forlag. Men tvilen hang i.

– Før jeg bestemte meg ba jeg om et møte med forlaget. Der fikk jeg

vite at jeg kunne velge papirutgivelse denne gangen også, men fikk en sterk anbefaling om å publisere digitalt. Under møtet ble jeg regelrett smittet av Universitetsforlagets entusiasme for elektronisk publisering, så da ble det å «gå» digitalt, sier en smilende Smith, som hadde medbragt solid juridisk støtte til møtet, representert ved en av hans tre døtre, som alle er jurister. Smith forteller at han også har adgang til å velge papirutgivelse, i tillegg til digital publisering, dersom han ønsker det.

Reformerte Høyesterett

Carsten Smith er den eneste justitarius i Høyesteretts over 200 år lange historie som gikk rett fra academia og inn som leder for landets øverste domstol. Han er også en av kun to som noensinne har kommet utenfra høyesterettsdommernes rekker.

Han har for all tid skrevet seg inn i rettshistorien, ikke minst for å være den som reformerte Høyesterett på 1990-tallet fra å være en anke-domstol som behandlet et stort antall saker, og hvor saksmengden var i ferd med å hope seg kraftig opp, til å bli en moderne prejudikatomstol hvor færre, men mer prinsipielle saker ble tatt inn for å oppnå målet om å bli en domstol som skal skape rettsenhet, rettsavklaring og rettsutvikling. I løpet av hans 12 år ►

Den fremtredende plasseringen av maleriet uttrykker mer enn ord hva Lucy Smith må ha betydd, og fortsatt betyr, for sine nærmeste.

som høyesterettsjustitiarius ble saksmengden i domstolen halvert, for å slippe til prejudikatene.

Selv om det i dag er få, om noen, kritiske røster til den utviklingen han igangsatte, så møtte ikke Smiths ønske om å gjøre Høyesterett til en prejudikatdomstol, bare applaus i den første perioden. Skeptiske røster ble hevet, både i, og utenfor domstolene.

– *Var det enklere for deg å iverksette slike endringer fordi du kom utenfra, rett fra akademia og inn som justitiarius?*

– Jeg tror det. De som var motstandere av den utviklingen jeg ønsket å gjennomføre hadde alltid jobbet innenfor systemet og identifisert seg med de gode sidene av systemet. Det aksepterer jeg. Samtidig var det lov å tenke slik jeg gjorde fordi jeg ikke hadde levd i systemet, sier Smith til Juristen.

Det var også i Smiths tid i Høyesterett at internasjonale menneskerettigheter fikk forrang for norsk lov, noe som også blir stående som et solid historisk avtrykk etter ham.

Motvillig inn i sameretten

Smith var høyesterettsjustitiarius fra 1991-2002 men var også utvalgsleder i en rekke viktige utvalg både før og etter, ikke minst utvalg som jobbet med samiske rettigheter. Han regnes for å ha spilt en uvurderlig rolle for sameretten, og i prosessen som førte til opprettelsen av Sametinget.

Slik ble det selv om han opprinnelig ikke ønsker å jobbe med same rett da tidligere justisminister Andreas Cappelen i Oddvar Nordlis regjering trakk ham til side under en middag og stilte ham de avgjørende spørsmålene.

– Det var 7. juni 1980, under feiringen av 75-års dagen for Norges selvstendighet. Cappelen ville snakke med meg om «det vanskelige problemet med samenes rettigheter», som han sa. Det skulle settes ned et bredt sammensatt utvalg for å få en ordentlig utredning av spørsmålet om samenes rettigheter, forteller Smith. Han fortsetter:

– Da jeg sa at jeg ikke ønsket å påta meg oppdraget fordi jeg ikke hadde kunnskap om samerettsspørsmål, kvitterte Cappelen med å si at nettopp det var en fordel fordi ingen da heller kunne hevde at jeg hadde tatt parti i saken på noen måte. Det var gode argumenter, men jeg ville fortsatt ikke. Helt til han intenst sa at det var regjeringen som spurte om jeg kunne gjøre det, og at det var for fedrelandets skyld. Da var jeg solgt, og måtte selvfølgelig ta på meg oppgaven, sier Smith.

Samerettsutvalget, hvor Smith ble formann, ble nedsatt i en tid hvor det nærmest kokte i norsk politikk som følge av konflikten rundt Alta-vassdraget. Mengder av politi ble brukt for å fjerne fastlenkede, hardhudede og prinsippfaste demonstranter som ville hindre utbygging av vassdraget.

40 år etter at han sa ja til å lede samerettsutvalget er Smith blitt hyllet en rekke ganger for alt han har fått til for samenes rettigheter, og skriver selv i sin nye bok:

«Når bunnlinjen skal skrives, tror jeg det viktigste jeg har utrettet gjelder samenes rett», og at det var «en personlig lykke at dette arbeidet ble del av mitt liv».

Fikk døra i ansiktet

Historien har vist at Carsten Smith, og de mange utvalgene han ledet, stort sett fikk det som de, og

han, ville på den juridiske arenaen etter å ha gjort grundige utredninger. Utvalgenes forslag ble ofte realisert i form av regelendringer, nye lover og lovendringer. Men i én sak har han en høne å plukke med politikerne, og selv i en alder av 90 kaster den uredde juristen hansken. I et forsøk på å sikre samene en etterlengtet rett til bruk av havet.

Smith opplevde å få døra smelt i fjeset av politikerne etter at han, og Kystfiskeutvalget som han ledet fra 2006, fremmet konkrete lovforslag i NOU 2008:5. Utvalgets hovedmandat var å på prinsipielt grunnlag utrede «samers og andres rett til fiske i havet utenfor Finnmark». Dette var presisert til nærmere å gjelde retten til «saltvannsfiske i kystnære farvann og fjorder langs Finnmarks kyst».

Utvalget fikk også i oppdrag å utarbeide en oversikt over relevante

folkerettslige kilder og norsk rett. Utvalget ble i tillegg bedt om å drøfte konsekvenser og presedens av aktuelle foreslåtte tiltak. Og utvalget skulle foreta en vurdering av forholdet til «etablert forvaltning og sett i forhold til nasjonale fiskeripolitiske strategier».

Utvalget konkluderte med at folk som er bosatt ved fjordene og langs kysten i Finnmark, på grunnlag av historisk bruk og folkerettens regler om urfolk og minoriteter, har en rett til fiske i havet utenfor Finnmark, og at retten omfattet alle folkegrupper i Finnmark.

Utvalget foreslo en egen bestemmelse om retten til fiske i loven.

«Retten skal omfatte både en rett til å fiske til eget forbruk, en rett til å kunne begynne som fisker i næring, og en rett som yrkesfisker til en fangstmengde som gir økonomisk grunnlag for en husholdning, enten som levevei alene eller sammen med annen næring», heter det i NOUen.

Utvalget skrev at retten skulle kunne gjøres gjeldende overfor fiskerimyndighetene.

«Dersom myndighetene må sette begrensninger i fisket av ressurs hensyn, skal retten til fiske i tilstrekkelig grad bli gjennomført ved kvoter eller tillatelser. Ved fastsettelsen av slike kvoter og tillatelser skal det legges vekt på at det materielle grunnlag for sjøsamisk kultur og annen kystkultur i Finnmark blir sikret», skrev utvalget blant annet.

Forslagene ville sikret samene lovfestet rett til fangst og bruk av havet i Finnmark dersom de ble vedtatt. Lovforslaget ble imidlertid tilsidesatt etter motstand i Fiskeridepartementet,

og fordi det var enighet på Stortinget om at det ikke var behov for å legge historiske rettigheter til grunn for utvalgets lovforslag.

Oppfordrer til rettslig prøving

Nå oppfordrer den tidligere høyesterettsjustitiariusen berørte parter, eksempelvis Sametinget, til å bringe saken inn for domstolene for å sikre slike rettigheter for sjøsamene.

Han mener dette nå bør gjøres etter Fosen-dommen i 2021, hvor Høyesterett fant at vedtaket om konsesjon til vindkraftutbygging på Fosen var ugyldig fordi utbyggingen krenker reindriftssamenes rett til kulturutøvelse etter FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27.

– Dette er samme tolkning av SP27 som vi i Kystfiskeutvalget la til grunn da vi slo fast at den gir rettigheter, men som blant annet regjeringsadvokaten, Fiskeridepartementet og storting ikke hørte oss på. Den samme retten til kulturutøvelse etter SP27 krenkes ved at sjøsamene ikke sikres rettigheter til fiske og bruk av havet i Finnmark, sier Smith til Juristen.

Han forteller at sjøsamene fortsatt ser en kontinuerlig nedgang i virksomheter knyttet til fiskerier, og at dette er en sannsynlig konsekvens av at samene den gang ble avskåret fra en lovfestet rett til fiske.

I NOUen som regjering og storting vraket for 14 år siden advarte han, og utvalget, om at det allerede da kunne være for sent:

«Gjennom utvalgets høringsmøter har det gjentatte ganger vært påpekt at utvalgets arbeid kommer på et for sent tidspunkt og at nedbyg-

Høyesterettsjustitiarius Carsten Smith, i 1996, da han presenterte sitt kontor i de nyrestaurerte lokalene til Høyesterett i gamle Oslo Tinghus. (CAN-FOTO: Erik Johansen)

gingsprosessen allerede er kommet så langt at den vanskelig kan reverseres. Andre, herunder Sametinget, har uttrykt at situasjonen for mange sjøsamiske samfunn nå er «fem på tolv», dvs. hvis det ikke gjøres noe nå, vil mye av den sjøsamiske kulturen gå tapt», skrev utvalget i 2008.

Feiret 50 – og 90 år!

Nå nyter Carsten Smith langt roligere dager. Noen og enhver som har rundet 90 kan se nytten av å vurdere sitt boforhold. Det har også den tidligere høyesterettsjustitiariusen gjort, og valgt å bli i huset hvor han og hans kone Lucy flyttet inn med de to eldste døtrene for 50 år siden. Den tredje datteren i rekken ble født etter at de hadde flyttet inn. Smith forteller at det i sommer har vært feiret jubileer i huset.

– Huset er barndomshjemmet til alle våre døtre, så det var naturlig med en familiefest av 50 år etter innflytting, sier Smith.

Bak ham avslører to ballong-tall

som svever i luften at hans siste bursdag 13. juli også ble behørig feiret. Ballong-tallene 9 og 0 har fortsatt noe helium i seg da vi besøker ham, og klarer fortsatt så vidt å holde seg i lufta.

– Her sitter det mye historie i veggene, ja, et helt familieliv, så jeg har bestemt meg for å bli boende så lenge jeg kan, og fått aksept i familien på det, sier Smith og setter seg i stolen i stuen i huset i Holmenkollen, med maleriet av sin kone på den ene siden av rommet.

På andre siden kan man ut av vinduet langt der borte skue innover Bunnefjorden. På bordet står presskanne og kaffe som Smith egenhendig har laget, og kaker som tidlig om morgenen ble bragt til ham, ferske fra bakeriet, av hans yngste datter, slik at faren kunne by på kaffe og bakst.

– Jeg er heldig også på den måten. De er snille mot sin gamle far, sier han om døtrene, som alle er jurister i sentrale posisjoner i Oslo tingrett, i

Oljefondet og i Advokatforeningen. Dermed er det duket for utveksling av erfaring og meningsutfoldelse på høyt nivå når de er sammen.

– Du kan si det slik – vi går aldri tom for samtaleemner, sier Smith.

Nyter det gode liv

På spørsmål fra Juristen om han er helt sikker på at bok 20 er hans siste juridiske verk, smiler han og sier ettertenksomt.

– Jeg befinner meg nå i en fase av livet hvor jeg er mer tilbakeskuende enn fremadskuende. Nå gleder jeg meg over alderdommen, og nyter det gode livet jeg føler at jeg har, sier Smith.

I det vi er på vei ut av hans hjem etter intervjuet, legger han til, nærmest ut av munnaviken at det kan være at de ni kapitlene, som det var avklart at boka ville bestå av, kan bli utvidet.

– Jeg utelukker ikke at det kan bli et tiende kapittel, sier maraton-juristen.

Ny
medlems-
rabatt

Nyhet! Opptil 8 % rabatt på BMW og MINI

Juristforbundets avtale med BMW gir medlemmer i Juristforbundet

- ✓ BMW / MINI bensin, Diesel og Plug-in (ICE og PHEV): 8 %
- ✓ BMW / MINI elektrisk (BEV), unntatt iX1: 4 %

I tillegg til rabatten vil alle gjeldende salgskampanjer fra BMW Group Norge være gyldige. Rabatten gjelder veiledende pris på bil og fabrikkmontert utstyr fratrullet engangsbetaling til staten og andre offentlige avgifter.

Se alle medlemsrabattene på juristforbundet.no/medlemsrabatter

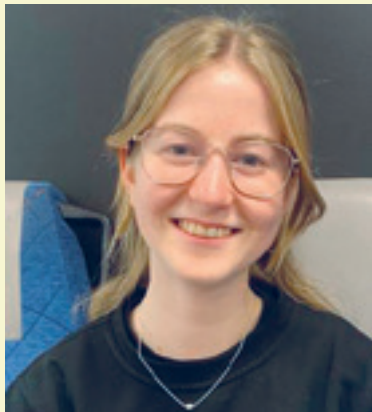

JURIST
FORBUNDET

Feriepengetyveri Jussbuss – et underkommunisert problem

Ferien er over for de fleste. Samtidig som mange har nytt godt av feriepengene sine, har vi i Jussbuss fulgt opp klienter som har brukt sommeren på å forsøke å få dem utbetalt. Feriepenger er for mange mer enn et velferdsgode, og våre klienter får ofte store utfordringer når arbeidsgiver ikke betaler det de skylder. Vi erfarer at gjeldende rett i for liten grad sikrer både rettidig utbetaling av feriepenger, og for øvrig utbetaling overhodet. Jussbuss mener at en statlig garantiordning for feriepenger er den optimale løsningen for å sikre alle arbeidstakere pengene de har krav på. Det er også avgjørende at fri rettshjelp til lønnsinndrivelse inntas i den offentlige rettshjelpsordningen.

Manglende utbetaling av feriepenger har lenge vært et underkommunisert problem. Derfor var det i utgangspunktet stor entusiasme hos Jussbuss da sikring av feriepenger skulle utredes av Fafo og et partsammensatt utvalg.¹ Gleden ble imidlertid kortvarig. For det første er de endelige rapportene gjennomsyret av en presumsjon om at manglende

Ingrid Elise Grigson Eian, Jussbuss

betalingsvilje hos arbeidsgivere nærmest aldri forekommer, men at utfordringene knytter seg til manglende betalingsevne. Vi i Jussbuss kjenner oss ikke igjen i dette. Gjennom vår saksbehandling ser vi tvert imot at det ofte er førstnevnte som er tilfellet.

For det andre reflekterer ikke kunnskapsgrunnlaget i rapporten bredden i norsk arbeidsliv. I et land hvor man fødes med ski på beina og det første ordet man lærer er "trepartssamarbeidet", er det lett å glemme at ikke alle står på ski, og heller ikke alle er fagorganiserte. Selv om organisasjonsgraden i Norge heldigvis er høy, må vi ikke glemme at rundt halvparten av Norges arbeidstakere står uten en fagforening i ryggen.²

For det tredje mener vi utvalget gjennomgående underspiller ferie-

pengers rolle i folks økonomi. Feriepenger er ment å erstatte lønn i en gitt periode. Det er ikke en feriebonus. Har man ikke opptjente sparepenger, er feriepenger nødvendig for å dekke alminnelige utgifter som husleie, strøm, mat og lignende.

Jussbuss får inn svært mange saker om lønnstyveri. I motsetning til det partssammensatte utvalget stiller vi oss positive til en statlig garantiordning for feriepenger. Ikke bare vil det spare klienter for den omstendelige inndrivelsesprosessen for pengekrav, det vil også virke avskrekkende for useriøse arbeidsgivere å møte staten som kreditor istedenfor den enkelte arbeidstaker.

Ikke minst er dette en mer rimelig risikofordeling all den tid feriepengeinstituttet er innført av lovgiver og gir arbeidsgiver stor frihet under ansvar til å forvalte arbeidstakernes feriepenger. Når arbeidsgiver misbruker sitt privilegium og vanskjører sitt ansvar, er det staten som bør bære risikoen, ikke den enkelte arbeidstaker.

Uansett bør ingen klienter være prisgitt hjelp fra jusstudenter. Det er ikke en rettsstat verdig. Derfor må saker om lønnstyveri inn i den offentlige rettshjelpsordningen. Begrunnelsen for fri rettshjelp ved oppsigelse, som er en del av dagens ordning, gjør seg langt på vei gjeldende også i lønnsaker. At fri rettshjelp til lønnsinndrivelse er inntatt i forslaget til ny rettshjelpslov i NOU 2020:5 er et stort steg i riktig retning. Det er nå avgjørende at politikerne følger forslagene opp.

Ingrid Elise Grigson Eian, Jussbuss

1 Fafo ved Andersen et al. *Utbetaling av feriepenger*. Fafo-rapport 2021:27 www.regjeringen.no/contentassets/6e8f325f1ea94d80929bf19383c92831/fafo-rapport-2021_27-utbetaling-av-feriepenger.pdf. Partssammensatt utvalg. *Sikring av feriepenger: Utredning fra et partsammensatt utvalg oppnevnt av Arbeids- og sosialdepartementet*. 2022 www.regjeringen.no/contentassets/6e8f325f1ea94d80929bf19383c92831/sikring-av-feriepenger.pdf

2 NOU 2021:9 Den norske modellen og fremtidens arbeidsliv s. 38

Meninger | Fag | Debatt

Her finner du både de juridiske fagartiklene og meningsytringer / debatt om jus, politikk og samfunn. Juristen oppfordrer alle lesere til å delta. Enten du ønsker å dele en fagartikkel med andre eller du har en mening å ytre. Både små og store temaer er interessante. Send gjerne med et foto av deg selv. Juristen tar forbehold om at svært lange innlegg må forkortes. omg@juristen.no

Rettssenteret

Fra en jusstudent til en annen

■ Av Ajitha Sritharan, jusstudent ved UiO og frivillig i Rettssenteret

Frivillig verv blir ofte assosiert med stillestående banksaldo, unødvendig tidsinvestering og arbeid som tas av studenter med gudskompleks. Dette er et ærlig forsøk på å bryte ned fordommer knyttet til frivillighet, samt synliggjøre Rettssenteret som en profesjonell aktør som det er mye å hente fra – også for deg som jusstudent. Her er hva jeg har erfart.

Jussen bak kulissene

Rettssenteret er en ideell organisasjon som yter gratis rettshjelp til barn og unge i Oslo. Det er en nylig etablert (men svært gjennomtenkt) virksomhet som jobber for å tilgjengeliggjøre rettshjelp for alle aldersgrupper i Norge. Målet er å bli landsdekkende, blant annet gjennom en digital satsning.

Din rolle som frivillig jusstudent blir tilpasset dine ønsker og kompetanse. Du kan få oppgaver som er klientrettet, administrative, kreative eller bidra til digitalisering av rettshjelp. Den røde tråden er alltid jussen.

Som frivillig jusstudent hos Rettssenteret får du et skreddersydd løp. Du får muligheten til å utvikle deg både faglig og personlig, på veien mot din fremtidige karriere

som uteksaminert jurist. Uansett hva dine arbeidsoppgaver er, vil du få tett oppfølging av erfarne ansatte. Du blir ikke kastet ut i elva før du lærer å svømme.

Gudskompleks på LinkedIn

For noen jusstudenter er det å havne i en jobb, som løfter sårbare grupper ut fra sosial elendighet deres sluttdestinasjon. For andre er det bare et fragment av deres karriere. Hos Rettssenteret er begge deler like greit.

Rettssenteret drives av mennesker som verdsetter mangfold – både i etnisitet, erfaringer og tankemåter. Organisasjonen ønsker ikke å være et ekkokammer, og trenger derfor en sammensetning av flere typer mennesker med ulik bakgrunn og egenskaper. Å tenke nytt om retts hjelp, ved at det gis rom for ulike tolkninger, er noe Rettssenteret er svært opptatt av.

Å ha et frivillig verv for å tilfredsstille behovet for å hjelpe andre er like akseptabelt som å verve seg utelukkende for å oppgradere LinkedIn-profilen. Frivillighet skiller seg markant ut på CV-en, og det kan være den utslagsgivende faktoren på om du får drømmejobben. Frivillighet viser at du er engasjert, og at du motiveres av andre faktorer enn bare penger. Det kan også nevnes at

Rettssenteret har profilerte samarbeidspartnere som stadig er på utkikk etter nye studentmedarbeidere.

Mitt sommerengasjement

Rettssenteret drives året rundt, og det er alltid behov for frivillige jusstudenter, jurister og advokater. Hvor mye innsats du vil legge ned, avtales nærmere, og tilpasses deg og din timeplan.

Mitt sommerengasjement av 2022 varte i fire sammenhengende uker. Ukene ble tilbragt med syv andre frivillige jusstudenter fra ulike studentmiljøer i Norge, som jobbet under samme tak hver eneste arbeidsdag fra kl 9 til 16. Å bruke av fritiden min i bytte mot relevant arbeidserfaring, nye kontakter og positive sosiale opplevelser, ser jeg på som en investering.

Vi sommerfrivillige ble alle godt kjent, da vi samarbeidet mye. Midt på dagen ble det servert lunsj i kantine (sponset av en av Rettssenterets samarbeidspartnere, Juristforbundet). Mens vi spiser er kulturen at alle, på tvers av frivillige og ansatte, sitter ved samme bord. Her ble det utvekslet karrieremessige råd, samt livshistorier ble delt. Vi ble også invitert til Advokatfirmaet Haavinds sosiale sammenkomster, da advokatfirmaet er en av organisasjonens nærmeste

samarbeidspartnere. Med andre ord bryter Rettssenteret jussens stereotypiske og hierarkiske sosiale oppbygging.

Jeg avsier dommen

Gjennom sommeren har jeg fått innsikt i hva som skjer bak kulissene, og hvordan ideer blir transformert og satt ut i live hos en ideell virksomhet. Jeg har opparbeidet meg ferdigheter og kunnskap, som jusstudiets læringsmål ikke tar for seg. Jeg har fått et innblikk i arbeidslivet, og erfaring om de sosiale kodene i bransjen under trykkrammer. Viktigst av alt har jeg forstått at jussen alene ikke kan redde verden, men at det kan gjøre verden til et litt bedre sted for den enkelte.

Jeg påbegynner andre avdeling som litt mindre juridisk inkompetent, og litt mer reflektert over hvordan virkelighetens Peder Ås og Marte Kirkeruds små juridiske problemer kan få store velferdsmessige konsekvenser. Jeg har også forlenget mitt frivillige engasjement hos Rettssenteret.

Jeg anbefaler alle jusstudenter (samt jurister og advokater) å søke om å bli frivillig hos Rettssenteret. Her er det mye å hente- også for deg som jusstudent.

Annonsér i Juristen på nett og papir

Nå ut med din stillingsannonse eller ditt budskap til hele jurist-Norge

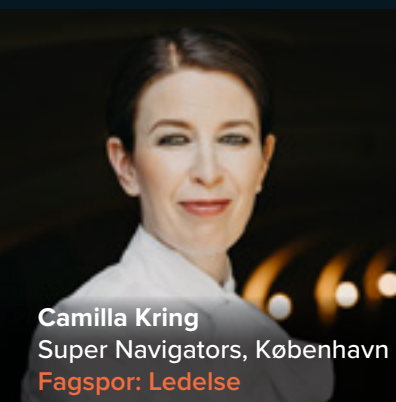
Kontakt vår annonsesælger

Randi Huth Rogne – Storybold
randi@storybold.no
Tlf.: +47 995 20 500

JURISTFORBUNDET

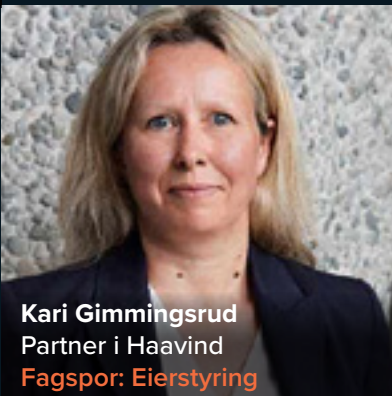
JURIST 2022 KONGRESS

7
Fagspor

60
Forelesere

JK22
Kongressfest

24.–25. november 2022
Clarion Hotel The Hub, Oslo

juristkongress.no

Arbeidslivet

Råd og bistand fra Juristforbundets eksperter

Juristforbundet tilbyr sine medlemmer juridisk rådgivning og bistand innenfor arbeidsrettslige spørsmål. Kommer du som medlem i en vanskelig situasjon på arbeidsplassen, er det bare å kontakte Juristforbundets advokater.

Kontakt

Sentralbord: 40 00 24 25

E-post: advokat@juristforbundet.no

67 år og for gammel for retten til sykepenger?

Retten til sykepenger fra første sykedag er et innarbeidet gode i norsk arbeidsliv. Folketrygdloven regulerer de grunnleggende rettighetene til sosiale ytelser både i arbeidsforhold og i livet ellers, som for eksempel retten til sykepenger. Tariffavtaler og personalhåndbøker har utfyllende bestemmelser som gjelder for den enkelte sektor eller virksomhet. Retten til sykepenger er imidlertid ikke uten begrensninger for den som har fylt 67 år.

Ragnhild Bø Raugland,
advokat

Retten til sykepenger etter folketrygdloven

De grunnleggende reglene om sykepenger går frem av de innledende bestemmelsene i folketrygdlovens kap. 8. For å opparbeide seg opptjeningstid etter folketrygdloven, må arbeidstaker for det første ha vært ansatt i minimum fire uker umiddelbart før han eller hun ble arbeidsufør. Inntekten må samlet utgjøre minst 50% av grunnbeløpet. Videre må det være et tap i inntekten på grunn av arbeidsuførhet/funksjonsnedsettelse som «klart skyldtes sykdom eller skade. Arbeidsuførhet som skyldtes sosiale eller økonomiske problemer o.l., gir ikke rett til sykepenger». I tillegg har loven et vilkår knyttet til alder, hvor det fastsettes at det ikke ytes sykepenger til et medlem som er for ung til å få fastsatt pensjongivende inntekt, dvs. før man fyller 13 år. Det samme gjelder arbeidstakere som har fylt 70 år. For arbeidstakeren mellom 67 og 70 år, er det begrenset rett til sykepenger. Det ytes heller

ikke sykepenger fra det tidspunkt det er godtgjort at yrkesaktiviteten skulle vært avsluttet fordi vedkommende har trukket seg tilbake fra yrkeslivet, som typisk vil være at man går av med alderspensjon.

For arbeidstakere mellom 67 og 70 år er antall sykedager med sykepenger nedjustert til inntil 60 dager, mot normalt 248 dager, jf. Folketrygdlovens §§ 8-12, 4. ledd og 8-51. For denne aldergruppen er inntektsgrunnlaget i tillegg oppjustert til en minstelønn som må overstige to ganger grunnbeløpet, dvs. 222 954,- per 01.05.2022. 60-dagersregelen gjelder fra og med dagen etter man fyller 67 år og til og med dagen før man fyller 70 år.

For arbeidstakere mellom 62 og 70 år ytes det sykepenger som skisert, uavhengig av om man tar ut alderspensjon eller ikke. For arbeidstakere mellom 62 og 67 år kommer ikke reglene om reduksjon til anvendelse, selv om man tar ut pensjon, jf. § 8-51, 1. ledd. En arbeidstaker over 67 år, har samme rett til å benytte

Tryg
Legehjelp

Trenger du henvisning, resepter eller en kort sykemelding?

Med Tryg Legehjelp inkludert i medlemskapet sparer du både tid og penger. Et legebesøk tar i gjennomsnitt 3 timer. Med vår online legehjelp kan du få løst en stor del av legebehovet gjennom en telefonsamtale. Spar tid og penger ved å unngå unødvendige legebesøk.

Tjenesten er åpen hele døgnet hele året og det er ingen ventetid. Tjenesten kan også benyttes av ektefelle/samboer og barn.

egenmelding etter reglene i lovens § 8-24. Etter fylte 70 år, må denne retten avtales særskilt med arbeidsgiver.

Hva begrunner forskjellen i sykepengerettighetene?

De særskilte reglene om opptjening av sykepenger for de som har fylt 67 år, må antas å henge igjen fra den tiden da den normale pensjonsalderen var 67 år. Etter fylte 67 år skulle et eventuelt tap av inntekt grunnet sykdom eller skade, erstattes med alderspensjon, og ikke sykepenger. Slik yrkeslivet har utviklet seg, er det gode grunner for å vurdere de særskilte reglene opp mot utviklingen i dagens faktiske arbeidsliv og tilpasning til andre lovbestemmelser. Et viktig utgangspunkt her er arbeidsmiljølovens § 13-1 som har et generelt forbud mot å diskriminere arbeidstakere på grunn av alder. Særreglene om sykepengerettigheter i folketrygdloven er dårlig avstemt med arbeidsmiljølovens generelle forbud mot aldersdiskriminering. De nedjusterte rettighetene om sykepenger for eldre arbeidstakere i folketrygdloven samsvarer heller ikke med lovens øvrige regler om opptjening av pensjongivende inntekt, som gjelder frem til arbeidstaker fyller 75 år, jf. § 3-15, 3. ledd. Dette innebærer at reguleringer knyttet til alder i samme lov, ikke er avstemt med hverandre.

De reduserte sykepengerettighetene for eldre arbeidstakere, samsvarer heller ikke med arbeidsmiljølovens bestemmelse for den generelle, øvre aldersgrensen i yrkeslivet. I § 15-13a er opphør av arbeidsforhold

grunnet alder fastsatt til 72 år. I staten er den alminnelig, øvre aldersgrense 70 år.

Ett annet sentralt moment er at begrensningene ikke harmoniserer med de samfunnspolitiske intensjonene, som blant annet fremkommer i pensjonsutvalgets rapport som ble lagt frem i juni. Utvalget foreslår at aldersgrensene i pensjonssystemet økes gradvis i takt med levealderen, og at aldersgrensene for de øvrige inntektssikringsordningene i folketrygden økes i takt med aldersgrensene i pensjonssystemet. Noe av målsetning er å få folk til å stå lengere i arbeide, blant annet for å imøtekomme samfunnets økende pensjonsutgifter. Et tips til lovgiver kan være å starte med å fjerne de foreldede begrensningene i folketrygdloven. Dette vil bidra til å fremme mest mulig likestilte forhold i yrkeslivet. Dagens lovbestemmelse om sykepenger for eldre arbeidstakere, bidrar til å skape en unødig og usaklig forskjellsbehandling

Retten til sykepenger i tariffavtale

For ansatte i offentlig sektor er det særskilte reguleringer om retten til sykepenger. Hovedtariffavtalen i Staten (HTA) § 18 og § 11 skiller ikke mellom alder, slik at arbeidstakere som har fylt 67 år vil ha rett til full lønn under sykdom i inntil ett år, selv om NAV kun gir refusjon for 60 dager. Dette bekreftes av DFØ (statens arbeidsgiverportal): Her står det blant annet: «Ansatte i staten (Jfr. HTA §18 og departementets kommentar), har rett til full lønn under sykdom i inntil 49 uker og 5 kalenderdager.

Arbeidsgiverperioden på 16 dager kommer i tillegg, Dette gjelder også de over 67 år, men refusjonsordningene er forskjellige for de mellom 67 og 70 år, og de over 70 år.»

For ansatte i kommunal sektor gjelder hovedtariffavtalens kap. 1, § 8, pkt. 8.2.2 hvor det henvises til folketrygdlovens bestemmelser, dog slik at man etter refusjonsperioden på 60 dager kun har rett til differansen mellom full lønn og full alderspensjon. Det gjøres fradrag for pensjon, eventuell forholdsmessig pensjon. Dette betyr at eldre arbeidstakere i kommunal sektor ikke har de samme betingelsene som i statlig sektor.

I privat sektor varierer ytelsene, fra folketrygdlovens minimum til statens oppgraderte rettigheter. Enkelte virksomheter har lagt seg på samme linje som kommunal sektor, nettopp fordi noe av begrunnelsen for de reduserte sykepengerettighetene skulle samsvare med retten til pensjon. Om det ikke finnes en tariffavtale eller en veiledende personalhåndbok for virksomheten, er det ikke noe i veien for at arbeidstaker forhandler seg frem til fulle sykepengerettigheter etter fylte 67 år.

Opptjening av nye sykepengerettigheter

Dersom arbeidstaker har brukt opp antall sykedager med rett til sykepenger, og senere kommer tilbake i arbeide, så gjelder de samme reglene for opparbeiding av nye rettigheter som for øvrige arbeidstakere. Det vil si at arbeidstaker får ny rett til sykepenger etter å ha vært i fullt arbeide i 26 uker, jf. folketrygdlovens § 8-12.

Nyhet! Medlemsfordeler på pensjon i Handelsbanken

Nå får du medlemsfordeler på pensjon i Handelsbanken. Har du en aktiv innskuddsordning, kan du flytte egen pensjonskonto til svært konkurransedyktige betingelser. Har du pensjonskapitalbevis fra tidligere arbeidsgivere, kan disse også flyttes til svært gunstige priser. Du får også din egen rådgiver som gjør pensjon enkelt for deg.

Hvorfor bør du ha pensjonen din i Handelsbanken?

- ✓ Svært gunstige betingelser. Lavere forvaltningskostnader.
- ✓ Bærekraftig forvaltning med historisk god avkastning.
- ✓ Personlig rådgivning.
- ✓ Pensjonsprofiler eller fritt fondsvalg.

Se alle fordelene på handelsbanken.no/jfpenisjon

JURIST
FORBUNDET

Vil utfordre nivået på oppreisningsutbetalinger

Krever tre millioner til Tolga-brødrene for krenkelse av EMK

Advokat Nicolai V. Skjerdal fremmer millionkrav mot kommune og stat på vegne av Tolga-brødrene, og ønsker med det å utfordre nivået på oppreisningsutbetalinger som tilkjennes i slike saker av norske domstoler.

 Tore Letvik

Rettssaken mot Tolga kommune starter i Østre Innlandet tingrett på Tynset 10. januar, og er berammet over seks rettsdager.

– Beskjedne oppreisningsnivåer

– Brødrene har saksøkt både kommunen og Staten, for selvstendige ansvarsbetingende forhold. Kravet gjelder erstatning for ikke-økonomisk tap, altså en form for oppreisning. Vi har antydnet at nivået bør ligge på omkring kr 500.000 for hver av brødrene overfor kommunen og omkring én million kroner for hver av brødrene overfor Staten. Jeg vil ikke legge skjul på at vi med dette har til hensikt å utfordre de ganske beskjedne oppreisningsnivåer som følger av norsk rettstradisjon, sier Skjerdal til Juristen.

Avis-avsløring

Det var avisen Verdens Gang som i 2018 avslørte at Lars Peder (36) og Magnus Holøyen (27) urettmessig var blitt registrert som psykisk utviklingshemmet av Tolga kommune, da de ikke hadde noen slik diagnose. De ble satt under vergemål mot sin vilje, og avisavsløringen førte til sterke reaksjoner blant folk da behandlingen av Tolga-brødrene ble offentlig kjent. En offentlig granskningskommisjon ble nedsatt og granskingen konkluderte i februar 2019 med at utvalgets gjennomgang av saken viste «mangler i saksbehandlingen på alle områder og nivåer som er undersøkt».

Fikk medhold i Høyesterett

Høsten 2020 krevde de to brødrene i alt tre millioner kroner i erstatning, men grunnlaget for erstatningskravene ble avvist av både kommune og stat som hevdet at kommunen ikke kunne saksøkes på et slikt grunnlag og fikk i to rettsinstanser medhold i sitt syn om at søksmålet måtte rettes mot staten, og ikke kommunen. Advokat Skjerdal hevdet det var adgang til å saksøke kommunen, og anket til Høyesterett som i februar i år ga Skjerdal medhold. I Høyesteretts avgjørelse heter det blant annet: «Norsk erstatningsrett bygger på at det rettssubjektet som har begått et rettsbrudd, også vil være erstatningsansvarlig for følgene av rettsbruddet så

Tolga-brødrene var i en årrekke uriktig registrert i kommunen, og innberettet til staten, som psykisk utviklingshemmede

langt vilkårene for ansvar er oppfylt. Det taler for at søksmålet ikke anses som et krav som etter sin art bare kan reises mot staten.»

Advokat Skjerdal kunne dermed gå videre med søksmålene, og beskriver i en epost til Juristen kjer- nen i saken på følgende måte:

«Tolga-brødrene var i en årrekke uriktig registrert i kommunen, og innberettet til staten, som psykisk utviklingshemmede. I tillegg ble de i praksis umyndiggjort ved å bli underlagt vergemål uten å bli hørt i forkant. Det er vår oppfatning at Tolga kommune og Staten (Staten er vergemålsmyndighet) har krenket både EMK artikkel 3 (nedverdige behandling) og artikkel 8 om

rett til beskyttelse av privat livsutfoldelse. Disse krenkelsene kan etter mitt skjønn ikke repareres på annen måte enn ved erstatning.»

Skjerdal understreker at det har vært mange saker for domstolene som dreier seg om en kommunes brudd på menneskerettighetene, for eksempel innen barnevern og annen myndighetsutøvelse.

– Det spesielle med Tolga-saken er at vi fremmer krav om erstatning direkte i medhold av Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK), nærmere bestemt erstatning for ikke-økonomisk tap etter EMK artikkel 13. Det betyr at erstatningskravet ikke baserer seg på de vanlige grunnlag, slik som

arbeidsgiveransvar og ugylldighetslæren. Tolga-brødrenes erstatningskrav hviler altså ene og alene på at det foreligger en krenkelse av EMK, påpeker Skjerdal. Han forteller videre: – Spørsmålet som var uavklart inntil nylig, var om et krav om reparasjonserstatning etter EMK artikkel 13 kan rettes mot en kommune, eller om det må rettes mot staten selv om krenkelsen er forøvd av kommunen. Høyesterett har nå slått fast at erstatningskravet kan rettes mot den myndighetsinstans som påstås ansvarlig, altså kommunen i vårt tilfelle. Samtidig vil jeg påpeke at vi står overfor et spørsmål om å utmåle reparasjonserstatning etter EMK artikkel 13, og det er ikke det samme som den tradisjonelle oppreisningserstatning. I tillegg vil jeg fremheve at de ansvarlige parter er våre myndigheter, sier Skjerdal.

Jørgen L. Stræte fra advokatfirmaet Storeng Beck & Due Lund representerer Tolga kommune i denne saken. På Juristens forespørsel om kommunens kommentar til advokat Nicolai V. Skjerdals uttalelser og Tolga-brødrenes søksmål og erstatningskrav, svarer Stræte:

«Kommunens kommentar er følgende: Grunnen til at kravet avvises er fordi Tolga kommune har et annet syn på saken. Kommunen kan ikke se at det er rettslig grunnlag for erstatning slik de to brødrene har krevd.»

Rettssaken mot Staten skal gå i Oslo tingrett men var fortsatt ikke berammet da Juristen gikk i trykken.

Over 2000 klager mot Norge for brudd på menneskerettighetene

At menneskerettsbrudd ikke bare er noe som skjer i andre land, men også i Norge, fremgår av statistikk fra den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD). Siden opprettelsen av EMD i 1959 har domstolen mottatt over 2000 klager mot Norge.

 Tore Letvik

Et stort flertall av sakene blir avvist, og kun et fåtall fører til domfellelse. For perioden 1959–2021 ble 97 prosent av klagenes som ble avgjort, enten avvist eller strøket av listen. Når EMD avviser en sak, er det fordi vilkårene for å klage til domstolene ikke er oppfylt. Per 2021 hadde EMD i alt avsagt 65 dommer mot Norge, og staten ble dømt i 43 av sakene.

En oversikt som er publisert på nettsiden til Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM), viser at den europeiske menneskerettsdomstolen mottok 116 nye klager mot Norge i 2021. NIM er et uavhengig, offentlig organ som organisatorisk er underlagt Stortinget.

Flesteparten av dommene mot Norge har handlet om retten til en

rettferdig rettergang, som er beskyttet i EMK artikkel 6. Dette er den sakstypen EMD oftest behandler og oftest finner menneskerettighetsbrudd i. To andre sakstyper med en del dommer, og der Norge har flere fellelser mot seg, er saker om barnevern og ytrings- og pressefrihet. Få eller ingen av sakene mot Norge har imidlertid handlet om andre sakstyper der EMD ofte finner menneskerettighetsbrudd: ulovlig frihetsberøvelse (art. 5), krenkelse av eiendomsretten (TP 1–1) og brudd på forbudet mot tortur, umenneskelig eller nedverdiggende behandling (art. 3).

I 2021 behandlet EMD ti saker mot Norge, hvorav seks endte med domfellelse. Alle sakene hvor Norge ble domfelt, var barnevernssaker. EMD fant krenkelse av EMK artikkel 8 om retten til familieliv i alle sakene. I den ene av disse sakene ble Norge for andre gang enstemmig felt i storkammerdom om barnevern. Saken gjaldt fratakelse av foreldrerett og innvilgelse av samtykke til adopsjon av et muslimsk barn til kristne fosterforeldre. Domstolen uttalte at klagerens rettigheter ikke utelukkende kan ivaretas ved å finne et fosterhjem som korresponderer med barnets kulturelle og religiøse bakgrunn, men det kreves at myndighetene må gjøre det de kan for å prøve å finne et slikt fosterhjem. De fant imidlertid at beslutningsprosessen hadde vært mangelfull, blant

annet ved at samværsomfanget ikke var tilstrekkelig til å ivareta barnets tilknytning til sin kulturelle og religiøse bakgrunn.

Norges Høyesterett tok i 27 saker stilling til menneskerettighets spørsmål i 2021. Dette utgjør om lag 29 prosent av avgjørelsene. Av disse var 14 sivile saker, og 13 var straffesaker.

Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD)

- Behandler klager om brudd på Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK).
- Ble opprettet i 1959, lokalisert i Strasbourg. EMD er del av Europarådet, har 47 medlemsland og beskytter rettighetene til over 800 millioner innbyggere.
- Før en sak kan bringes inn for EMD, må klageren ha uttømt nasjonale rettsmidler.
- EMD har mottatt ca. 1 019 000 klager siden 1959 (ca. 44 250 i 2021).
- Har avsagt ca. 24 500 dommer siden 1959.
- Har mottatt mer enn 2000 klager mot Norge og avsagt 65 dommer. I 43 av disse har Norge blitt dømt.

Oversikt over EMK-spørsmål i saker mot Norge

Nå kan du melde deg på Rettsikkerhetskonferansen 2022

Onsdag 21. september | Kl. 12.30 – 15.30 | Gamle Logen, Oslo samt direkte strømming

Noe av det vi spør om:

- Hvordan kan vi unngå at rettskjuden tar feil og at personer blir feildømt?
- Er det riktig at en som er frikjent, likevel må betale erstatning?
- Bør vi bruke omvendt voldsalarm i større grad enn i dag?
- Hvor går grensen for ytringsfriheten – for hatuttrykk og diskriminering?
- Hva betyr det digitale arbeidslivet for makt og menneskeverd?

Noen av dem du får møte:

- **Svein Tore Bergestuen/Eva Sannum**, kommunikasjonsbyrået Sannum & Bergestuen
- **Ingvild Bruce**, konst. lagdommer, Juristforbundets fagutvalg for straffeprosess og strafferett
- **Marius Dietrichson**, leder av Advokatforeningens forsvarergruppe
- **Jane Dullum**, forsker ved NOVA/OsloMet
- **Trine Einum**, koordinator for vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep, Trøndelag politidistrikt
- **Kristine Flatnes**, rådgiver, Norske Kvinners Sanitetsforening
- **Arild Dyngeland**, partner i advokatfirmaet Schjødt
- **Bjørn Olav Jahr**, forfatter og journalist
- **Adele Matheson Mestad**, direktør, Norges institusjon for menneskerettigheter
- **Asbjørn Rachlew**, forsker og lærer ved Politihøgskolen
- **Dag Wiese Schartum**, professor ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo
- **Vebjørn Selbekk**, ansv. redaktør, Dagen

Rettsikkerhetskonferansen

Lett servering og registrering fra kl. 12.00

Etter konferansen inviterer Juristforbundet deltakerne til baksnakk og et glass.

Rettsikkerhetskonferansen blir strømmet direkte.

Gratis adgang for medlemmer og ikke-medlemmer (manglende oppmøte/avmelding etter frist belastes med kr 300).

Oppdatert informasjon om Rettsikkerhetskonferansen på juristforbundet.no.

Rettsikkerhetsprisen

Årets pris deles ut til **Lise Klaveness**, president i Norges Fotballforbund, og **Tromsø Idrettslag**, representert ved klubbveteran og samfunnskontakt Tom Høgli og daglig leder Øyvind Alapnes

Påmelding til fysisk eller digital konferanse på www.juristforbundet.no innen **16. september**.

JURIST
FORBUNDET

Rettsikkerhet

Nytt om navn

Ansettelse og utnevnelser

Agnieszka Ewa Mikkelsen, Legal Coordinator, Lotos Exploration and Production Norge AS

Alexander Fotland Iversen, Politifullmektig, Sør-Øst politidistrikt – Drammen

Anders Ekås, Senioradvokat, RSM Advokatfirma AS

Anders Myklebust Riste, Juridisk rådgiver, Høgskulen på Vestlandet

André Oktay Dahl, Politisk seniorrådgiver, Norges Juristforbund

Andreas Papas, Rådgiver, NAV Klageinstans Oslo og Akershus

Andrine Holte, Seniorkonsulent HR, Finnmark politidistrikt – Stab for HR og HMS

Anna C. Ch. Bjerkan, Advokatfullmektig, Hovedorganisasjonen Virke

Anne Beate Saga Hammerstad, Fagdirektør, Nærings- og fiskeridepartementet

Anne Sofie Mengaaen Åsgard, Journalist, Verdens Gang (VG) AS

Anne-Marie Østgård, Personvernombud, Defendable AS

Armin Khoshnewiszadeh, Advokatfullmektig, Elden Advokatfirma AS – Oslo

Arne Valdemar Nielsen, Seniorrådgiver, Samferdselsdepartementet

Astrid Hillestad, Avdelingsdirektør anskaffelser, Statsbyggs hovedkontor

Bjørn Rudningen Thune, Politiadvokat 2 – Fag- og opplæringsansvarlig, Oslo politidistrikt – FP Felles påtalestab

Bjørn-Kristian Svendsrud, Public Affairs Manager Norway, Sanofi-Aventis Norge AS

Camilla Barth, Advokatfullmektig, Advokatfirmaet Skaun AS

Camilla Toften, Studiekonsulent, Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet

Carl Johan Løken, Politiadvokat 2, Oslo politidistrikt – FEE – Felles enhet for etterretning og etterforskning

Caroline Gunnesdal, Politifullmektig, Sør-Øst politidistrikt

Caroline Langangen Cleve, Nemndsleder, Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker i Rogaland

Cathrine Grundtvig, Legal Counsel/Advokat, CEPI – Coalition for Epidemic Preparedness Innovations

Charlotte P. Iversen, Advokatfullmektig, Stiegler Advokatfirma AS

Christer Alexander Jenson, Daglig leder/eier, Krikkert AS

Christian Rikheim Sundelin, Senior Kontraktsrådgiver/Prosjektleder, HRP AS

Cristina Bonde, Politiadvokat 2, Utrykningspolitiet

Diana Strand, Jurist/Seniorkonsulent, Sopra Steria AS

Eirin Susann Simonsen, Advokat/Seniorrådgiver, Hovedorganisasjonen Virke

Ellen Beate Lunde, Partner, BDO Advokater AS – Oslo

Ellen Marie Eriksrud, Legal Counsel/Manager, Deloitte AS, Oslo

Embla Mandt Larsen Mellgren, Førstekonsulent, Oslo politidistrikt – FSR – Felles enhet for sivil rettspleie, Sandvika-kontoret

Espen Temre, Advokat, Danske Bank – Trondheim

Eva Haugen Øye, Jurist, Ørsta kommune

Frederik Sveen, Legal Counsel, Norsk Hydro ASA

Frøydis Patursson, Juridisk seniorrådgiver, Norges Røde Kors

Gina Øystese, Politifullmektig, Sør-Vest politidistrikt – Sandnes

Guro Lysnes, Juridisk rådgiver, Fiskeridirektoratet

Hanna Fossen-Thaugland, Assisterende direktør, Statsforvalteren i Vestfold og Telemark – Tønsberg

Hanne Caroline Nilsen, Legal Director, Aker Asset Management AS

Hedvig Bengston, Juridisk seniorrådgiver, Onsagers AS

Heine Toff Nordal, Administrativ medarbeider, Den Norske ambassaden i Berlin

Henrik Lunde, Rådgiver/Jurist, Statsforvalteren i Oslo og Viken – Oslo

Henrik Svartås, Juridisk seniorrådgiver, NOAS – Norsk organisasjon for asylsøkere

Idunn Haugstad, Advokatfullmektig, Advokatfirmaet Wiersholm AS

Inger Johanne Demetriades Heggdal, Advokatfullmektig, Advokatfirmaet Molteberg Nilsen AS

Ingrid Kverneland Mogstad, Rådgiver, Klima- og miljødepartementet

Ingrid Sofie Stangebye Wentzel, Advokatfullmektig, Aabø-Evensen & Co Advokatfirma AS

Ingvild Myreng, Juridisk rådgiver, Eidsvoll kommune

Isabelle Sebak Kleppe, Advokat, Advokatfirmaet Berngaard AS

Jennifer Christiana Teresé Parmlind, Advokatfullmektig, Advokatfirmaet Wiersholm AS

Johanne Skarbø Pedersen, Rådgiver/Jurist, Forbundet for Ledelse og Teknikk

Johannes Nilsen, Rådgiver, Forbrukertilsynet – Porsgrunn

John Arthur Bugge, Contract and claims manager, ABB AS IA – Bergen

Jorunn Hallaråker Heggelund, Generalsekretær, Kristne friskolers forbund

Kaja Frimann Stephensen, Politiadvokat, Oslo politidistrikt – ENØ – Enhet Øst

Karen Mauritzen Midbøe, Juridisk rådgiver anskaffelse/Advokat, Lyse AS

Karin Irina Tømmerås, Advokat, Ringerike kommune – Kommuneadvokaten

Kristian Ellstrøm, Fast advokat, Advokatfirmaet Grette AS

Kristine Håkonsen Arteid, Skolefaglig rådgiver, Ullensaker kommune

Lise Jørgen Carlsen, Advokatfullmektig, Advokatfirmaet IUNO AS – Oslo

Liv Solveig Korsvik, Seniorrådgiver, Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID)

Live Karbø Onstad, Advokat, Advokatene i OBOS

Liv-Sara Birkeland, Seniorrådgiver, Utdanningsdirektoratet

Lone Thode Kristoffersen, Advokatfullmektig, Advokatfirmaet Haavind AS

Marita Aarflot Silset, Advokatfullmektig, Adviso Advokatfirma AS

Marte M. Sandengen, Nemndsleder, Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker i Vestfold og Telemark

Martin Arneng Varsi, Tingrettsdommer, Indre og Østre Finnmark tingrett, rettssted Vadsø

Mathias Calmeyer Østvold, Assisterende forhandlingssjef, Norges Farmaceutiske Forening

Miriam Wang Pedersen, CISO – Chief Information Security Officer, Helseplattformen AS

Mona Bartnes Fardal, Fylkesnemndsleder, Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker i Innlandet

Mona Byrkjedal, Politiadvokat, Oslo politidistrikt

Mona Kristin Berg, Advokatfullmektig, Advokatfirmaet Campbell & Co AS, avd Brumunddal

Mona Stieng Gaustad, Leder Pris- og produkt/Advokat, Knif Trygghet Forsikring AS

Nikolai Louis Berg, Fagdirektør/Advokat, Dagligvaretilsynet

Pål Nordengen Viksmoen, Jurist/ Redaktør, NHO

Raymond Halhjem Andresen, Major/ Legal Adviser, Forsvarsdepartementet

Rebekka Midgaard, Studentombud, OsloMet – storbyuniversitetet

Robert Myklebust, Eigdomsforvalter, Havila AS

Robin Moe, Politiadvokat, Trøndelag politidistrikt

Sara Møller, Advokatfullmektig, Ernst & Young Advokatfirma AS, Oslo

Sebastian Mydland Langbakk, Førstekonsulent, Olje- og energidepartementet

Sem Gudbrand Varhaug Søberg, Advokat, Advokatfirmaet Mageli ANS – Hamar

Silje Flaatin, Senior Legal Counsel, Norsk Hydro ASA

Snorre Nordmo, Partner, Wikborg Rein Advokatfirma AS, Oslo

Sofie LEMONA, Advokat, Advokatfirmaet Legalis AS

Sondre Aasen Aukland, Senior Associate, Advokatfirmaet Wiersholm AS

Sølvi Alice Nilsen, Rådgiver, Stavanger kommune

Tage Edvard Johannesen, Førstekonsulent, Oslo politidistrikt – Namsfogden i Oslo, Asker og Bærum

Thea Karoline Bogen Braadland, Advokat, Advokatfirmaet PricewaterhouseCoopers AS, Kristiansand

Thomas Oftedahl Næss, Førstekonsulent, Finansdepartementet – Skattelovavdelingen

Tollef Jahren, Seniorrådgiver MVA, DNB Bank ASA

Torill Jørgensen Bolstad, Advokat, Onsagers AS

Torje Imøy, Politiadvokat, Nordland politidistrikt – Bodø

Trine Glorvigen, Advokat, Advokatfirmaet Halvorsen & Co AS

Trude Kvanli, Politiadvokat 2, Troms politidistrikt

Victoria Yu Lunstøeng, Advokatfullmektig, Advokatfirmaet Haavind AS

Vilde Buttedal Cuni, Dommerfullmektig, Oslo tingrett

Vilde Sørli Paulsen, Namsfullmektig, Oslo politidistrikt – Namsfogden i Oslo, Asker og Bærum

Øyvind Bø, Stipendiat, Universitetet i Oslo, Institutt for Privatrett

Nye medlemmer i Juristforbundet

Aurore Chatard, Global Health, Security and Safety Director, Stiftelsen Flyktninghjelpen

Cathrine Tørum, Business Manager, Trondheim International School

Espen Advocaat Endre, Dommerfullmektig 1, Indre og Østre Finnmark tingrett, rettssted Vadsø

Meseret Kalayu Abreha, Rådgiver, Husleietvistutvalget – Oslo

Nadia Katrine Lilleng, Jurist, Smartdok AS

Patrycja Krzysztofak, Sekretær, Asker kommune

Steinar Bråtebæk, Seniorrådgiver/ Advokat, Forsvarsbygg – Advokatene i Forsvarsbygg

Wahid Shah, Advokat, Utdanningsforbundet

Øystein Botten, Saksbehandler, Levanger kommune

Nye studentmedlemmer i Juristforbundet

Agata Kaźmierczak, Universitetet i Oslo

Ajitha Sritharan, Universitetet i Oslo

Alicia Santamarta, Høgskolen i Innlandet – Lillehammer

Amalie Broen Andreassen, Høgskolen i Innlandet – Lillehammer

Amalie Svalheim, Høgskolen i Innlandet – Lillehammer

Anastasia Maria Åsmundhavn, Universitetet i Oslo

Andrea Engel Døsen, Universitetet i Agder

Andrea Sætre, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Anna Westermann, Universitetet i Bergen

Axel Ravn Kleiven, Universitetet i Oslo

Daniel Abbasi, Universitetet i Oslo

Daniel Haakonsen Nore, Universitetet i Oslo

Emilie Nicolaysen, Universitetet i Oslo

Emilie Strømmen Langlo, Høgskolen i Innlandet – Lillehammer

Emma Frenningsmoen, Høgskolen i Innlandet – Lillehammer

Endre Stenstrøm, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Erlend Sørheim, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Guro Tubaas Glende, Universitetet i Bergen

Hedda Torsøe, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Henriette Aasen Garmann, Universitetet i Bergen

Ingeborg Solvoll, Høgskolen i Innlandet – Lillehammer

Katerine Mascher, Universitetet i Oslo

Leonora Standal Hjelle, Universitetet i Bergen

Louise Stokkerei Mattsson, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Louise Tideman Gyberg, Universitetet i Bergen

Luna Synnøve Henry, Universitetet i Oslo

Malin Meier Pedersen, Høgskolen i Innlandet – Lillehammer

Marlen Hjertås, Høgskolen i Innlandet – Lillehammer

Martin Svetoslavov Dimov, Universitetet i Oslo

Martine Damås, Høgskolen i Innlandet – Lillehammer

Max Gårdvik Hoffman, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Michelle Alexandra Hillestad Roberts, Universitetet i Oslo

Mikhail Zvyagintsev, Høgskolen i Molde

Mone Andrea Tveitnes Førland, Universitetet i Bergen

Rebekka Reiertsen Engseth, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Seline Holm Kvarstad, Høgskolen i Innlandet – Lillehammer

Siril Fossen, Høgskolen i Innlandet – Lillehammer

Sokeine Baqeri, Høgskolen i Innlandet – Lillehammer

Thara Isabel Wigelius, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Thea Skoge Solevåg, Høgskolen i Innlandet – Lillehammer

Tobias Dragsjø, Universitetet i Bergen

Vian Abdulkarim Balli, Universitetet i Sørøst-Norge – Campus Ringerike

Vilde Torsøe, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet

Våre eldre har lovbestemt
rett til en rekke
omsorgstjenester.

Foto: istock.com/TormML

Hvem skal sørge for at loven følges når
nesten halvparten av norske kommuner
mangler juridisk kompetanse?

**Juristforbundet jobber for å styrke
rettssikkerheten i din kommune.**

JURIST
FORBUNDET

Kommune

Hovedstyret

President

Håvard Holm

hho@juristforbundet.no

Visepresident

Katrine Bratteberg

kb@juristforbundet.no

Styremedlemmer valgt av Landsmøtet

Tone Helén Brodal

tone-helen.brodal@gjensidige.no

Lars Marius Heggberget

larsmhe@online.no

Karoline Dystebakken (møtende varamedlem)

karoline.dystebakken@arbeidstilsynet.no

Styremedlemmer valgt av seksjonene

Sverre Joachim Wiese Bromander (Juristforbundet – Stat)

sverre.bromander@gmail.com

Benedicte Gram-Knutsen (Juristforbundet – Kommune)

benedicte.gram-knutsen@bergen.kommune.no

Kirsten Aase Bleskestad (Juristforbundet – Dommerforeningen)

kirsten.bleskestad@domstol.no

Johannes Ørn Thorsteinsson (Juristforbundet – Student)

johannes.thorsteinsson@uib.no

Anders Schrøder Amundsen (Juristforbundet – Privat)

a.s.amundsen@gmail.com

Ansattes representant

Hanne Eie Sudland

hes@juristforbundet.no

Generalsekretær

Magne Skram Hegerberg

msh@juristforbundet.no

Medlemsguide

Har du flyttet eller byttet jobb?

juristforbundet.no/minside

medlem@juristforbundet.no | 40 00 24 25

Forsikring – medlemstilbud

Juristforbundet Forsikring

juristforbundet.no/forsikring

forsikring@juristforbundetforsikring.no | 23 11 33 11

Bank – medlemstilbud

Handelsbanken

handelsbanken.no/juristforbundet

Finn ditt nærmeste bankkontor for kontaktinformasjon

Juristforbundets advokatkontor

juristforbundet.no/advokatkontoret

advokat@juristforbundet.no | 40 00 24 25

Lønnsstatistikk/lønnskalkulator

juristforbundet.no/lonnskalkulator

Juristen

juristen.no

Redaksjonen:

redaksjonen@juristen.no | 482 48 352

Annonser:

randi@storybold.no | 995 20 500

Jobbmarkedet

juristen.no/stilling

Juristenes Utdanningscenter

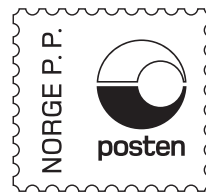
jus.no | 40 00 26 62

Juristforbundet | 40 00 24 25 | www.juristforbundet.no | post@juristforbundet.no

Kristian Augusts gate 9, 0164 Oslo

JURIST
FORBUNDET

Returadresse:
Juristforbundet
Kristian Augusts gt 9
0164 Oslo

Sjekk våre nettsider **www.juristen.no**

Enten du foretrekker mobil, nettbrett eller desktop

- siste nytt
- stillingsannonser
- debatt
- fagstoff

Tips oss på **redaksjonen@juristen.no**